



KÜLTÜREL MİRAS KAPSAMINDA KAYBOLMAYA YÜZ TUTMUŞ GELENEKSEL MESLEKLER: TURGUTLU ÖRNEĞİ

THE TRADITIONAL CRAFTSMANSHIP ABOUT TO VANISH OFF CULTURAL HERITAGE: THE CASE OF TURGUTLU

Ferhat ARSLAN¹
İlker Mümin ÇAĞLAR²
Cengiz GÜRBİYİK³

Öz

Kültürel miras, bir toplumun genel belleği olmasının yanında; bir kültürün varlığını sürdürülebilmesi ve özelliklerini gelecek kuşaklara aktarabilmesi açısından önemli bir kavramdır. Küreselleşme ile birlikte, yerele özgü olan ve özgünlüğünden çok şey kaybetmemiş kültür unsurlarının da korunması ve ortaya çıkarılması mühim hale gelmeye başlamıştır. Türkiye’de kültürel mirasın başında gelen ve kaybolma tehlikesi ile karşı karşıya kalan geleneksel mesleklerin belirlenerek, bu meslekleri icra eden ustaların akademik yazım içerisinde ortaya konulması da bir zorunluluk teşkil etmektedir. Türkiye’deki verimli tarım alanlarından birisi olan Gediz Ovası üzerinde kurulan ve geçmişten günümüze önemli bir yerleşme özelliğindeki Turgutlu’da kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin saptanması da bu zorunluktan doğmuştur. Bu amaçla, Turgutlu ve çevresinde yaklaşık 7 ay süre ile saha çalışması yapılarak kaybolmaya yüz tutmuş 14 meslek belirlenmiştir. Bunlardan bazı meslekler gelir getirdiği için birden fazla kişi ile yapılmaya devam edilirken (yorgancılık, bıçakçılık), bazı meslekleri icra eden kişi sayısı tektir (körüklü çizme yapımı, süpürgeci, kalaycı, debbağ, keçeci, gramofon tamircisi, at arabası ustası, nalbantlık). Yaşlılık ya da sağlık sorunları ile artık yapılmayan ve bitme noktasına gelen meslekler ise çömlekçilik, semercilik ve sepetçiliktir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel miras, geleneksel meslekler, Turgutlu

Abstract

Cultural heritage is a general memory of a society and it is an important concept in terms of being able to sustain a cultural asset and transfer its characteristics to future generations. It has become important to protect and uncover cultural elements that are unique to the site and have not lost much of its originality with globalization. Traditionally craftsmanship is at the forefront of cultural heritage in Turkey and they are in danger of disappearing. It is also a necessity to determine this craftsmanship and masters and to put them in academic writing. Turgutlu is located in the fertile agricultural area of Gediz Basin, it has been an important settlement from the past day. Within the scope of the study, field work was carried out in Turgutlu for 7 months and 14 professions were determined. Some professions continue to be made with more than one person as they bring in income (quilting, knitting), the number of persons performing some craftsmanship is one (maker glowing boot, maker of brooms, tinman, tanner, felt maker, gramophone repairman, horse car maker, blacksmith), craftsmanship that is no longer done with old age or health problems and come to the end point are pottery, saddlery, basketry.

Keywords: Cultural heritage, traditional craftsmanship, Turgutlu

¹ Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ferhat.arslan@cbu.edu.tr

² Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, magnisa45@hotmail.com

³ Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, cengizgurbiyik@gmail.com

Giriş

Kültürel miras, bir toplumun genel belleğidir. Bununla birlikte bir kültürün varlığını sürdürebilmesi ve özelliklerini gelecek kuşaklara aktarabilmesi açısından önemli bir kavramdır. 20. Yüzyılın başlarından itibaren güçlenerek varlığını devam ettirmiş olan küreselleşme, kültürel miras kapsamında değerlendirilecek birçok unsurun kaybolmasında etkili olmuştur. Son yıllarda yerele özgü olan ve özgünlüğünden çok şey kaybetmemiş kültür unsurlarının da korunması ve ortaya çıkarılması ile ilgili politikalarındaki artışla birlikte kültürel miras kavramı da mühim hale gelmeye başlamıştır.

Genel olarak “Bir grup insanın ortak hayat tarzı” (Tümertekin ve Özgüç, 1997: 81) şeklinde tanımlanan kültür, bir milleti diğerlerinden farklı kılan yaşam biçimleri ve her milletin kendisine has olan millî değerleridir (Ergin, 1986: 31). Kültür bir toplumun ya da toplumların birikimli uygarlığı olup, coğrafyadan etkilenmekte ve onu etkilemektedir (Emekli, 2006: 53).

Kültürel mirasın önemli bir unsuru olan geleneksel mesleklerin belirlenmesi, ortaya çıkarılması ve korunması da yerele özgü değerlerin küreselleşme karşısında yok olup gitmemesi için önem arz etmektedir.

Geçmişten günümüze somut kültürel unsurların yanında, somut olmayan ve topluluklar tarafından kuşaktan kuşağa aktarılan uygulamaları, temsilleri, ifadeleri, bilgiyi ve becerileri içeren her türlü unsur da kültürel miras olarak kabul edilir. “Somut olmayan kültürel mirası bu topluluklara aidiyet ve devamlılık duygusu sağlamakta, diğer yandan yaratıcılığı ve refahı teşvik etmekte, doğal ve sosyal çevrenin yönetimine katkı sağlamakta ve gelir yaratmaktadır” (UNESCO Türkiye, 2016)

UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin özellikle korunmasını istediği, beşi halk kültürü alanından biri olan “El Sanatları Geleneği”, dünyadaki üretim ve tüketim tarzlarının değişmesiyle birlikte hızla ortadan kalkmaktadır (Oğuz vd. 2005: 4).

“Meslek” kelimesi, Arapça “süluk” kökünden türetilmiş olup “yol, tarik, gidiş, tarz, insanların yaşamak ve geçinmek için tuttuğu iş, tabii olduğu sınıf” anlamlarına gelmektedir (Sami, 2005: 1345). Toplumların ihtiyaçlarının bir sonucu olarak ortaya çıkan meslekler, insanların hayatlarını sürdürülebilmek amacıyla ticari ilişkiler kurmasının, takas etme ve parayla satın alma faaliyetlerinin de bir ürünüdür.

İnsanoğlunun zaruri ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan meslekler, ait olduğu yaşam biçimini yansıtırlar (Ürekli ve Muşmal, 2015: 29).

Mesleklerin ortaya çıkma sürecini insanlığın ilk dönemlerini göz önüne getirerek açıklamak gerekir. Avcılık ve toplayıcılıkla ihtiyaçlarını gideren insanoğlu, zamanla nüfusun artmasına ve yaşadıkları beşeri ve ekonomik çevrenin özelliklerine de bağlı olarak ihtiyaçlarını farklı yollardan giderme yoluna gitmiştir. Tarımla birlikte başlayan bu süreç, insanların ihtiyaçlarından fazla üretmeye ve bu fazla ürünleri başka mallarla değiştirmeye başlaması ile devam etmiştir.

“İhtiyaçların çeşitliliği artıkça bu usul de, temel gereksinimlerin tedarikinde yetersiz kalmıştır. Bu durum toplumdaki fertler arasında iş bölümünü ortaya çıkarmış ve bu iş bölümüne göre belirli bir malın üretimini sağlayanlar zamanla uzmanlaşmış ve meslek dallarını meydana getirmişlerdir” (Dinler, 1995: 21).

Meslekler, insanların yaşadığı sosyal yapı içerisinde gelişerek bireylerin bulunduğu toplumla etkileşimini artırmasının yanında, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarında da birer araç olmuştur. Bu durum, toplum içinde farklı mesleklerin ortaya çıkmasının ve gelişmesinin yanında, o mesleği yapan kişinin toplum içindeki sosyal statüsünü ve tanınırlığını da doğrudan etkilemiştir. Bu kapsamda mesleği, insanların geçimlerini sağladığı, bir ekonomik faaliyet unsuru olan ve çalışan kişinin toplum içindeki statüsünü belirleyen hem hukuki hem de yazılı olmayan ahlaki kuralları bulunan bir ekonomik faaliyet unsuru/modeli olarak tanımlamak mümkündür.

20. yüzyılın ilk yarısında, dönemin önemli meslekleri arasında yer almasına rağmen, değişen ticari, ekonomik, teknolojik ve kültürel koşullara ayak uyduramayan ya da yeterince uyum sağlayamamış bazı tarihi meslekler, aslında bir toplumun gelenek ve göreneklere çerçevesinde sahip olduğu kültür ve sanat düzeyinin bir yansımasıdır (Altıntaş, 2016: 158).

Türk tarihinde geleneksel meslekler çoğunlukla el sanatları statüsünde yer alır. Geleneksel el sanatları; “bir veya birden fazla sanatkârın bilgi ve becerisine dayanan, çevre şartlarına göre değişim gösteren, güzelin yanı sıra yararlıyı sunan, insan yaşamını kolaylaştıran, ihtiyaçlarını karşılayan; evde veya atölyelerde, bütün gün veya boş zamanlarda ya da belli dönemlerde üretilen; geleneksel, bölgesel, fonksiyonel, estetik, artistik, sanatsal, dekoratif, dini, sosyal açıdan sembolik karakter taşıyan; el, el aleti veya mekanik araçların yardımıyla yapılan ürünler olarak tanımlanabilir” (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012a: 6).

El sanatları bir ulusun kültürel kişiliğinin en canlı ve anlamlı belgeleridir. Birçok uygarlığın beşiği olan Anadolu'ya Türklerin yerleşiminden sonra, bu uygarlıkların kültürleri yeni bir sentez içinde varlıklarını sürdürmüşlerdir. İşte bu nedenle Türk el sanatlarının kökleri çok eskilere gitmekte ve sosyo-kültürel açıdan önem taşımaktadır (Onuk, 2002: 416). Günlük kullanıma dönük veya sanatsal değer taşıyan geleneksel el sanatları üretimi, gelişmekte olan ülkeler için olduğu kadar gelişmiş birçok ülke için de yaşamın güzelliğini ve kalitesini tehdit eden ve yaygınlaşan endüstriyel tasarım ürünlerine karşı, sanatın güzelliğini yansıtan kültürel bir gösterge olarak, giderek önem kazanmaktadır (Özgülven ve Yavuz, 2006: 169). Çoğu zaman fonksiyonelliği ön planda tutularak üretilen el sanatları, onu yapan zanaatçının kendi iç dünyasını kültürel mirası ile harmanlaması sonucu oluşan çeşitli sembollerle mesajını aktardığı nesnelere haline gelmiştir. Bu nedenle üretilen el sanatları ekonomik, sosyal hayatta olduğu kadar kültürel hayatımızda da önemli bir yere sahiptir. Yapıldığı dönemin kültürel izlerini taşıyan bu ürünler din, örf, adet ve geleneklerle şekillenmiştir (Dilmaç, 2013: 93).

Teknolojik gelişmeler, üretim süreçlerindeki değişiklikler, moda anlayışı, ihtiyaç ve isteklerdeki değişimler kültürün önemli bir ögesi olan ve toplumun sosyal hayatının şekillenmesinde etkili olan geleneksel mesleklerin kaybolmasına ya da kaybolmaya yüz tutmasına neden olmuştur. Bu durumda şüphesiz ki, geleneksel meslekleri icra eden kişilerin talep azlığına bağlı olarak ürettikleri ürünleri satamaması ve geçimlerini sağlayamaması önemli bir etkidir. Ekonomik açıdan bekleneni karşılayamaması genç kuşağın bu mesleklere ilgisini olumsuz etkilerken, meslekleri icra eden ustaların yaşlılık ya da sağlık sorunları gibi nedenlerle artık mesleklerini yapamaz hale gelmesi de söz konusu geleneksel mesleklerin sürdürülebilirliğine engel olmaktadır.

Amaç ve Yöntem

Türkiye'deki en önemli tarım alanlarından birisi olan Gediz Havzası içerisinde bulunan Turgutlu, hem şehir hem de kırsal yerleşmelerin bir arada olduğu önemli bir ilçedir. Sanayi faaliyetlerinin yanında tarımın da önemli bir gelir kaynağı olduğu ilçede çiftçilik, hayvancılık yaygın bir ekonomik faaliyettir. Ana ulaşım güzergâhları üzerinde olmasının da etkisiyle meslek çeşitliliği açısından zengin bir kaynağa sahip olan Turgutlu'da, kaybolmuş ya da kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin belirlenmesi ile söz konusu mesleklerin geçmişten günümüze ilçenin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatına etkisinin ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Bu amaçla Tablo 1'de gösterilen 6585 sayılı

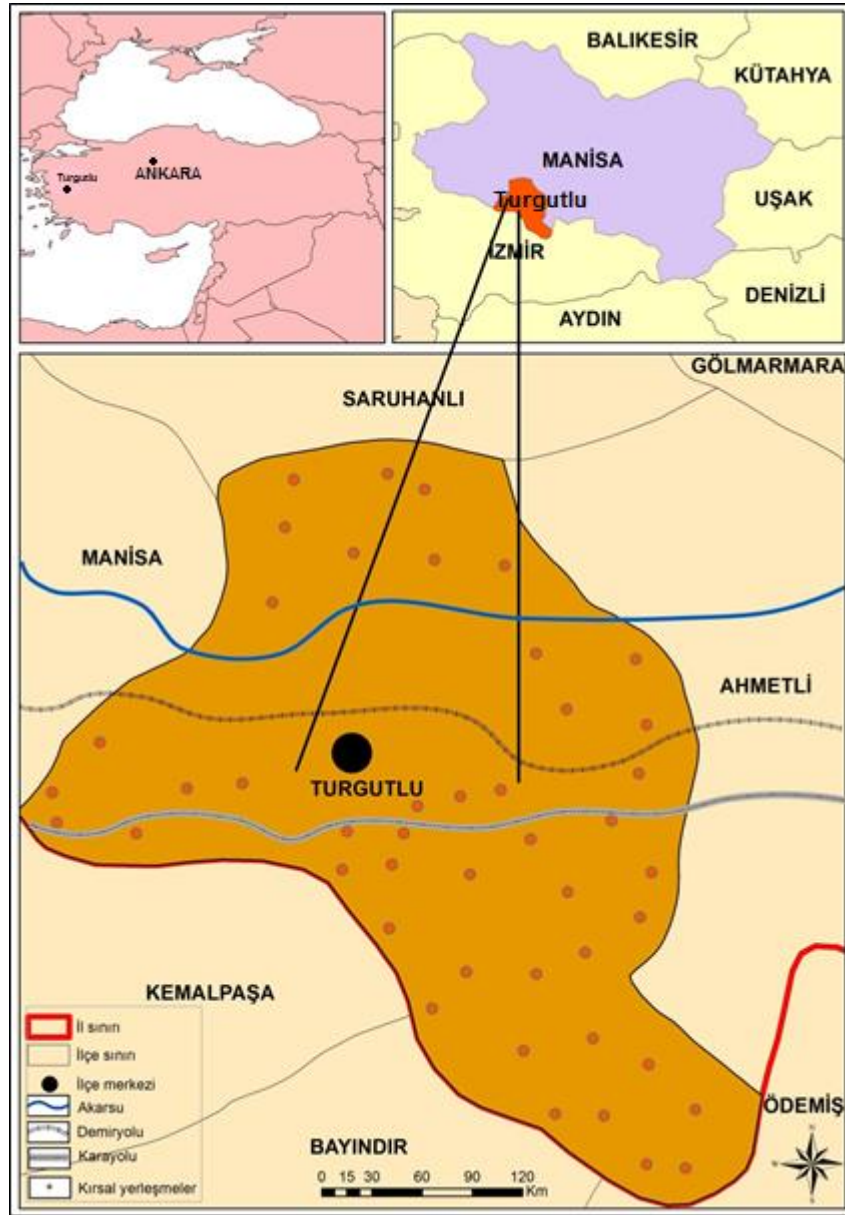
Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca çıkarılan Alışveriş Merkezleri Hakkında Yönetmeliğin 17. Maddesi kapsamında belirlenen geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin listesi göz önüne alınarak çalışma yürütülmüştür. Çalışmada cevabı aranan başlıca sorular şunlardır:

- Turgutlu ilçesinde kaybolmuş ya da kaybolmaya yüz tutmuş meslekler nelerdir?
- İlçe genelinde kaybolan mesleklerin günümüzde var olamamalarının arkasında yatan ekonomik, sosyal ve kültürel nedenler nelerdir?
- Turgutlu’da kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin devamlılığının sağlanması adına gerekli olabilecek çekici faktörler nelerdir?
- Kaybolmuş mesleklerin geçmişten günümüze incelendiğinde Turgutlu’nun ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimdeki rolü nedir?
- Kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin canlandırılması adına ilgili kurumların görev ve sorumlulukları nelerdir?
- Turgutlu’da kaybolmaya yüz tutmuş meslekleri icra eden ya da etmiş ustalar kimlerdir?

Çalışmada temel araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan vaka analizi kullanılmıştır. Vaka araştırmaları; bir olgunun, kişinin veya grubun kendi bağlamında derinlemesine ele alınmasıdır. Amaç; betimlemek, keşfetmek ve açıklamaktır. Ancak burada genel duruma vakıf olmaktan çok, spesifik bir vakanın derinlemesine anlaşılması amaçlanır (Kaya, 2014: 276). Bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik olarak 2016 yılının ekim ayı ile 2017 yılının nisan ayları arasında yedi aylık süreçte Turgutlu’nun çeşitli bölgelerinde saha incelemesi yapılmıştır. Özellikle Turgutlu’nun çarşı merkezi olarak kabul edilen Atatürk Bulvarı ve Cevdet Öktem Cd. arasında kalan bölgede (Turgutlu Eski Çarşı), Selvitepe, İstiklal, Küllük mahallelerinde incelemelerde bulunulmuştur. Ayrıca Turgutlu’ya bağlı Urganlı, Irlamaz, Sınırli, Derbent, Bozkır, Güney, Çatalköprü, Kayrak, Kurudere, Ayvacık, İzzettin, Avşar, Kabaçınar, Musacalı ve Çıkırıkçı mahallelerinde de saha incelemesi yapılmıştır. Turgutlu Belediyesi arşivlerinin yanında ilçenin önde gelen isimleri ile de görüşmeler yapılarak günümüzde söz konusu meslekleri yapan ustaların bulunması amaçlanmıştır. Turgutlu’da yapılan saha araştırması sonrasında Tablo 1’de verilen kaybolmaya yüz tutmuş meslekler listesine uygun olarak 14 meslek ve ustası bulunmuştur.

1. Çalışma Sahasının Coğrafi Konumu

Çalışma sahası olan Turgutlu, Manisa iline bağlı bir ilçedir. İzmir-Ankara karayolu ve İzmir-Uşak-Afyon demiryolları üzerinde bulunan Turgutlu; Manisa il merkezi, Manisa'ya bağlı Saruhanlı ve Ahmetli ilçeleri ile İzmir'e bağlı Kemalpaşa, Ödemiş ve Bayındır ilçeleri ile komşudur. İlçe, Manisa'ya 30 km ve İzmir'e 45 km uzaklıkta bulunması nedeniyle büyükşehirlere yakın bir lokasyondadır (Şekil 1). Bu durum, Turgutlu'yu hem yatırımcılar hem de iş arayanlar için cazip bir hale getirmektedir.



Şekil 1: Çalışma Sahası Lokasyon Haritası

2. Çalışma Sahasının Genel Beşeri ve Ekonomik Özellikleri

Turgutlu'ya dair ilk bilgiye 1531 yılına ait Osmanlı kayıtlarında rastlanılmaktadır (166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri, 1995: 126 - 133). Bu yılda Turgutlu, Manisa'ya bağlı "Yengi Nahiyesi"nin merkez köyü durumundadır. Aynı dönemdeki kaynaklarda Turgutlu'nun adı "Turudlu" olarak geçmektedir. Turudlu isminde bir Türkmen aşiretinin varlığı da bilinmektedir. Muhtemelen Turgutlu'yu kuran ve adını verenler bu aşirete mensuptur. Bu Türkmen grubunun bölgeye yerleşiminin Saruhan Beyliği döneminde olması kuvvetle muhtemeldir. XVII. asrın başlarından itibaren, gerek konumu ve gerekse ekonomik faaliyetleri sebebiyle Turgutlu köyü gelişmeye başlamıştır. Buna paralel olarak da, "Yengi" ismi yavaş yavaş unutulmuş ve nahiyeye merkez köyün adı olan, "Turgudlu" denilmeye başlanmıştır (Çağlar, 2014: 12).

1531 yılında Turgutlu'da, 117 hane, 57 mücerred, bir a'ma, bir ehl-i berat ile aynı tarihte köyde 100 hane, 14 mücerreden müteşekkil mukataa yörükleri de bulunmaktaydı (Emecen, 1989: 211). Bu veriler yoluyla 1531 senesinde, Turgutlu nüfusunun 1200 civarında olabileceğini tahmin edebiliriz. Ancak kısa bir müddet içerisinde Turgutlu'nun hızla geliştiği görülmektedir. Bundaki en büyük paya sahip olan etken, Turgutlu'nun coğrafi konumu olmalıdır. Buna bağlı olarak 1575 yılında köyün nüfusu artarak, Turgutlu beş mahalleye ayrılmış ve bu dönemde nüfusu 2000 kişiyi bulmuştur (Çağlar, 2014: 12).

1659 yılına gelindiğinde ise Turgutlu'nun mahalle sayısı sekize yükselmiştir. Muhtemelen göçlerle yeni gelenler, Turgutlu'nun etrafına yerleşerek bu mahalleleri oluşturmuşlardır. 1659 yılında Turgutlu'daki toplam hane sayısı 1175 olup (Çelik, 2007: 47), buradan hareketle de aynı yıl dâhilinde şehrin nüfusunun, takriben 6000 kişiyi bulabileceğini söyleyebiliriz. Turgutlu'nun 1754 yılına ait avarızhane sayılarını içeren bir çalışmanın verilerinden de, o dönemdeki nüfusunun tahmini olarak ifade etmeye çalışırsak ki 1754 yılında Turgutlu'daki avarızhane sayısı 186 olarak görülmektedir (Nagata,1997: 15) 1754 yılında Turgutlu'daki avârizhane sayısı, 1659 yılına nispeten, %19 bir artış göstermiştir. 1754 yılı avârizhane sayısındaki artış oranına göre, 1659 yılı nüfusunun da %19 arttığı düşünürsek, bu yıl için yaklaşık nüfus değerinin 7000 kişiye tekabül edebileceğini belirtebiliriz (Tablo 2).

Yıllar	1531	1575	1659	1754	1842	1845	1908
Nüfus (Kişi)	1.200	2.000	6.000	7.000	9.000	10.000	14.959

Tablo2: Yıllara Göre Turgutlu Merkezine Ait Tahminî Nüfus

XVIII. yüzyıldan itibaren ise, Turgutlu'nun bir kaza merkezi olduğu anlaşılmaktadır (Gökçen, 1950: 32). Gerçi 1831 yılını kapsayan nüfus defterinde Turgutlu nahiye şeklinde nitelendirilse de (Nfs.d.2802-2803-2804-2812,1246/Z/29), hemen akabindeki 1835 tarihli defterde kaza olarak geçmektedir (Nfs. d. 2892, 1250/Z/29). 1842 yılına gelindiğinde ise Turgutlu kazasının nüfusu yaklaşık 9.000'dir (Nfs.d.2893,1258/Z/29, BOA, ML. CRD, 655). 1845 yılında ise Turgutlu nüfusuna dair bir başka bilgiye Turgutlu'ya ait temettuat defterlerinden ulaşabiliyoruz. Bu kayıtlara göre Turgutlu'nun nüfusu 10000 civarındadır (BOA, M.L. VRD. TMT.d, 2760, 2761, 2763, 2764, 9399). XX. yüzyıl başlarında ise Aydın Vilayeti Salnamelerinde Turgutlu nüfusunun 15.000 kişiyi bulduğu görülmektedir (A.V.S.,1908: 662). Kaynaklardan izini sürerek nüfus üzerinden tarihsel sürecini ortaya koymaya çalıştığımız Turgutlu'nun, günümüze değin bu denli hızlı bir şekilde gelişerek büyümesini daha çok dâhil olduğu münbit topraklar ve ılıman iklim yapısından sebeple zirai çeşitliliğin ve mahsulatın bolluğuyla, doğu ile batı arasındaki ticaret yolu üzerinde bulunmasına bağlayabiliriz.

Tablo 3, Turgutlu'da nüfusun 1927 – 2016 yılları arasındaki değişimini göstermektedir. Tablo 3'e bakıldığında, 1990 yılı haricindeki her sayım döneminde Turgutlu'da nüfusun arttığı görülmektedir. Sayım dönemlerine göre nüfus artışının en fazla olduğu yılın 1935 olduğu ilçede (%30,9), artış miktarının en az olduğu dönem ise 2016 yılıdır (%1,8). Yıllık ortalama artış açısından bakıldığında is; nüfus artışının en yüksek olduğu dönem 1935 yılı iken (%3,9), en düşük olduğu dönem 1940 yılıdır (%0,5). Son yıllarda, ilçenin bulunduğu konuma bağlı olarak gelişmiş bir sanayisinin olmasının yanında süre gelen tarım faaliyetleri nedeniyle istihdam imkânının doğması, farklı yerleşmelerden Turgutlu'ya göçlerin olmasında etkili olmuştur. Bu durum ilçede doğumla birlikte göçün de etkisiyle nüfusun artmasını sağlamıştır.

Tablo3: Turgutlu İlçesinde Nüfusun Değişimi (1927 – 2016)

Yıllar	Nüfus	Artan Nüfus	Artış (%)	Yıllık Ortalama Artış (%)
1927	31.106	-	-	-
1935	40.735	9.629	30,9	3,9
1940	41.853	1.118	2,7	0,5
1945	43.923	2.070	4,9	1,0
1950	48.444	4.521	10,3	2,1
1955	54.469	6.025	12,4	2,5
1960	63.461	8.992	16,5	3,3
1965	71.970	8.509	13,4	2,7
1970	80.050	8.080	11,3	2,3
1975	88.362	8.312	10,4	2,1
1980	96.798	8.436	9,5	1,9
1985	108.441	11.643	12,0	2,4
1990	100.697	-7744	-7,1	-1,4
2000	121.020	20.323	20,1	2,0
2010	141.962	20.942	17,3	1,7
2015	153.687	11.725	8,2	1,6
2016	156.567	2.880	1,8	1,8

Kaynak: (Kaya, 2013; TÜİK, 2017).

Turgutlu’da tarıma ve toprak sanayisine dayalı bir ekonomik yapı mevcuttur. Yüz ölçümü 563.293 dekar olan Turgutlu’da bunun 249.903 dekarlık kısmında tarım yapılmaktadır. Bu durum ilçe yüz ölçümünün %44’ünde tarım yapıldığını göstermektedir (Turgutlu Ticaret ve Sanayi Odası, 2016: 29). Gediz grabeninin oluşturduğu çöküntü ova içerisinde yer alması, uygun iklim koşulları ve sulama imkanları sahada tarımsal faaliyetlerin çeşitlenmesini ve verimini artıran unsurlardır. Çekirdeksiz üzüm, pamuk, tütün, domates, buğday, kiraz, şeftali, erik ve zeytin üretimi yapılan başlıca ürünlerdir.

İlçenin lokomotif sektörü toprak sanayidir. Geçmiş Cumhuriyet’in ilk yıllarına dayanan toprak sanayi, Türkiye’nin tuğla ve kiremit ihtiyacının %70’ine cevap verecek konuma gelmiştir. Toprak sanayisinde 50 adet faal, 33 adet faal olmayan toplam 83 adet tuğla fabrikası mevcuttur. Bu fabrikalarda idari personelle beraber 3.000 işçi çalışmaktadır. Aylık ortalama üretim toplam 50 milyon adet tuğladır. İlçenin en önemli geçim kaynaklarından birinin tarımcılık olması, tarıma dayalı sanayi sektörünün gelişmesine neden olmuştur. Tarıma dayalı başlıca sanayi kuruluşları; un, üzüm, zeytinyağı, konserve, çırçır, yem sektöründedir. Bunlardan tarıma dayalı olanlar; 5 adet un fabrikası, 7 adet üzüm işletmesi, 5 adet konserve ve salça fabrikası, 5 adet pamuk çırçır fabrikası olup toplam 22 adettir. Tarımsal ilaçlama makineleri imalatı ilçenin ikinci büyük sanayi dalı olup ülke ihtiyacının büyük bir bölümüne cevap verebilecek kapasitedir. 18 adet makine imalatı ve 6 adet

pulverizatör imalatı yapan fabrika vardır. Ayrıca ilçede Seramiksan, C.P. ve Karagüp Tavukçuluk gibi ülke ve dünya çapında marka haline gelmiş işletmeler de mevcuttur (Turgutlu Belediyesi, 2015).

Tablo 4, Turgutlu’da istihdam görünümünü vermektedir. İş yeri sayısının 2008 – 2009 yılları arasında çok az miktarda düşüş göstermesine rağmen ilçedeki iş yeri sayısı 2014 yılında 2009 yılına göre 766 adet artarak 3.104’e çıkmıştır. Çalışan kadın ve erkek sayısı 2009 yılında bir önceki yıla göre azalmasına rağmen (484 kadın, 1469 erkek), 2014 yılında oldukça fazla sayıda artış göstermiştir (1456 kadın, 5254 erkek). İlçede toplam çalışan kişi sayısı ise 2009 yılında 1953 kişi azalmışken, 2014 yılında 6700 kişilik bir artış olmuştur. Tüm bu veriler, Turgutlu’daki ekonomik hayatın canlı ve iş imkanlarının da yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4: Turgutlu’da İstihdamın Görünümü (2008 – 2014)

Yıllar	İşyeri Sayısı	Çalışan Kadın	Çalışan Erkek	Toplam
2008	2.399	4.044	12.098	16.142
2009	2.338	3.560	10.629	14.189
2014	3.104	5.016	15.883	20.889

Kaynak: (TUTSO, 2015)

Çalışma sahasında kaybolmaya yüz tutan meslekleri anlayabilmek için geçmişten günümüze yapılmış olan bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ortaya konması gerekir. Turgutlu, verimli tarım arazileri üzerinde kurulması nedeniyle temel ekonomik faaliyeti tarım ve hayvancılık olan bir yerleşmedir. Bu özelliğinde, Ege’deki önemli akarsulardan birisi olan Gediz’in oluşturduğu alüvyon ova ile su kaynaklarının yeterli ve iklimin ılıman olması etkili olmuştur. Bu duruma bağlı olarak Turgutlu’da tarım ürünlerinde bir çeşitlilik göze çarpmaktadır. Sahadaki ekonomik faaliyetlerin şekillenmesinde tarım ve hayvancılık önemli bir rol oynamıştır. Tunçdilek (1986)’in de belirttiği gibi, “Anadolu’da yerleşmelerin karakterini simgeleyen yanı, kır ve kent yerleşmelerinin birbirinden ayrı birimler olmayıp aksine birbirini tamamlayan bir sistemin parçaları olmalarıdır” (s. 89). Tablo 5, 1707 - 1844 yılında Turgutlu’da mevcudiyeti tespit edilen meslekleri göstermektedir. 1707 yılına ait Turgutlu mukataası hudutlarının tahriri amacıyla tutulmuş bir defterden alınan bilgilerle oluşturulan Tablo 5, şehirde, ilçe merkezinde yaşayan nüfusun ihtiyaçlarının yanında kırsal yerleşmelerin yapmış olduğu tarım ve hayvancılığa yönelik mesleklerin de yaygın olduğunu kanıtlamaktadır.

Turgutlu'da 1844 yılındaki mesleklerin belirlendiği 1844 yılına ait Temettuat Defterleri'nde, Turgutlu'daki vergi mükellefleri ve bunların mal varlıklarıyla yükümlü oldukları vergi miktarlarını gösteren hane reislerinin kayıtları tutulurken, kişinin şöhreti, lakabı veya mesleğiyle nitelendirilerek yazılması, bu bahsedilen döneme dair de Turgutlu'daki meslekî zümrelerin çeşitleri hakkında bilgi sahibi olunmasını da sağlamaktadır. Bu defterlerde, dönemin Turgutlu ilçesi dâhilinde gayrimüslimlere ilişkin meslekî bilgiler de mevcuttur. Buradan hareketle Müslümanların 90 farklı meslek dalına, Gayrimüslimlerin ise 52 ayrı işkoluna mensup oldukları yine bu temettuat defterlerinden anlaşılmaktadır. Çeşitliliğin bu denli fazlalığı, şehir hüviyetinin bir ifadesi olup kırsal kesimden şehir yaşamına geçişin de göstergesidir.

Tablo 6'da, 1927 yılında Turgutlu'daki meslek ve ticaret erbabının durumuna dair bazı bilgiler verilmektedir. 1927 yılı Türkiye Salnamesinden alınan bilgiler, Turgutlu'daki meslek kollarının genel tablosundan ziyade, şehrin ekonomisinde daha etkili olanlar ile geleneksel olmaktan ziyade yeni teşekkül eden işkolları ve temsilcileri hakkında da genel görünümü ortaya koymaktadır. Tablo 6'da verilen bilgiler, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Turgutlu'da mevcut sanayi sektörü ile şehrin esnaf teşkilatını sergilemesinin yanında o döneme ait kaynakların yetersizliği nedeniyle ayrıca önem taşımaktadır.

Tablo 6: 1927 Yılı Türkiye Salnamesine Göre Turgutlu'daki Esnafa Dair Bilgiler

S.N	Ticaret Erbabı	Müslim	Gayrimüslim	TOPLAM
1	Eczacı	1	-	1
2	Üzüm Tüccarı	13	2	15
3	Bakkaliye Tüccarları	16	1	17
4	Pamuk Tüccarları	13	3	16
5	Tuhafiye Tüccarları	5	1	6
6	Terziler	1	-	1
7	Tütün Tüccarları	4	-	4
8	Dakik (Un) Tüccarları	7	-	7
9	Zahire Tüccarları	7	-	7
10	Sigortacılar	2	-	2
11	Simsarlar	2	-	2
12	Fabrikalar	1	-	1
13	Kavafiye (Ayakkabı Tüccarları)	4	-	4
14	Komisyoncular	1	2	3
15	Keçe Tüccarları	1	-	1
16	Kereste Tüccarları	4	-	4
17	İnşaat Malzemecileri	4	-	4
18	Manifatura Tüccarları	9	1	10
19	Müskirat Amilleri (İçki Üretenler)	1	1	2
20	Meyan Kökü Tüccarları	5	-	5
	TOPLAM	101	11	112

Kaynak: (Anonim,1927)

3. Turgutlu’da Kaybolmaya Yüz Tutan Geleneksel Meslekler ve Ustaları

3. 1. Hammaddesi Deri Olan Meslekler

3. 1. 1. Debbag (Tabaklık-Sepicilik)

Turgutlu’da debbağlık hakkındaki bilgiler 1707 yılındaki kayıtlara kadar dayanmaktadır (Tablo 6). Sahada uzun yıllar önemli bir meslek olan dericilik, 1980’li yıllardan itibaren başlayan Gediz Havzası’nın yeniden yapılandırılması projesi kapsamında bitme noktasına gelmiştir. Dericilerin, atık sularını Gediz Nehri’ne arıtmaksızın vermeleri ve havzanın kirlenmesinde önemli bir paya sahip olmaları bu durumda etkili olmuştur⁴. Deri tabaklamak anlamına gelen “debbag” kelimesi (Yeniterzi, 2007: 11), kimyasal malzemeler yardımı ile her türlü deri cildinin terbiye edilmesi sürecini ifade eder ve tabaklık, sepicilik kelimeleri ile aynı anlamda kullanılmaktadır (Koyuncu, 2009: 1749). Koyun ve keçi gibi küçükbaş hayvanların derilerinin işlenmesine “Deri Debağlığı”, bunları işleyenlere de “Debbag” denilmektedir. Başlıca deri çeşitleri şunlardır: *Meşin*: Koyun derisinden yapılır ve postallarda astar olarak kullanılır. *Sahtiyân*: Keçi derisinden yapılır. *İnce Astar*: Meşin ve sahtiyânın cildi bozuk olanlarıdır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017).

Deriler ya kılları alındıktan sonra ya da kıllı olarak iki şekilde tabaklanmaktadır. Kimyasalların kullanılmadığı dönemlerde kıl dökme işlemi için deri ısıtılıp nemlendirilerek bakterilerin oluşması için asılıp bekletilirdi. Deri yüzeyinde çürümenin başlamasıyla kıl kökleri de gevşeyerek dökülürdü. Derilerin kıllarının alınması için bir başka yöntem ise küllü suda bekletmektir. Deriler üç gün küllü suda bekletilmekte ve kül, derinin kıllarını büyük oranda dökmektedir. Kalan tüyler ise kazıma bıçakları de kazınarak alınır, tekrar küllü suya atılır. İki gün bekletildikten sonra tekrar çıkarılır. Bol su ile ayakaltına alınarak çığnenir ve yıkanır. Deri, üzerindeki kirlerin temizlemesi için suya batırılıp yıkanmakta daha sonra bir tezgâh üzerine gerilerek yapışık etler ve yağlar filo bıçağı denilen bir bıçak ile sıyrılarak kazınmaktadır. Bu işleme "etleme" (Foto 1b) adı verilmektedir. Bunun ardından, deriler ortalama 1m derinliğindeki çukurlarda (kuyularda) meşe palamutu ve kireç karışımında bekletilerek yumuşatılır, yıkanır ve sonra kireç kuyularına tekrar atılır. Kireçli suda yeteri kadar bekletildikten sonra, tekrar yıkanır. Deriler cinslerine göre bu kuyularda 3 aydan 24 aya kadar bekletilebilirler (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 258).

Turgutlu’da debbağ mesleğini yürüten az sayıdaki kişiden birisi Rıza DAM’dır (Foto 1a). Mesleği 40 yıl önce babasından öğrendiğini ve ilk olarak tabakhanede bu mesleğe başladığını ifade eden Rıza Usta, tabakçılığın zor ve meşakkatli bir meslek

⁴ Dericiliğin çevresel etkileri hakkında detaylı bilgi için (Özav ve Yüksel, 1998)

olduğunu ifade etmektedir. Bir derinin işlenmeye hazır hale getirilmesi için en az 100 farklı işlemden geçtiğini ifade eden Rıza Usta, deri sektörünün son zamanlarda zor yıllar geçirdiğini belirtmekle birlikte, deriye olan ihtiyacın her zaman olduğunu vurgulamaktadır. Son yıllarda derinin kullanım alanının artması ile birlikte işlerinin açıldığını söyleyen Rıza Usta, ömrü yettikçe bu mesleğe devam edeceğini belirtmektedir.



Foto 1. a) Debbağ Rıza DAM b) Kurutulmuş ve kullanılmaya hazır hale getirilmiş deri

3.1. 2. Körüklü Çizme Ustası (Sayacı, Sökmenci)

Körüklü çizme, efelerin ve zeybeklerin kıyafetlerini tamamlayan en önemli unsurlardan birisidir. Körüklü çizmenin tercih edilme nedeni, özellikle Yörük kültürünün hâkim olduğu Ege ve Akdeniz’de ata binmeyi kolaylaştırması, hayvansal ürünlerden yapıldığından yaz aylarında ayak terini emmesi, romatizmayı engellemesi ve kışın da soğuğu geçirmemesidir (GEKA, 2009: 7).

Orta Asya’dan göç eden Türklerin çoban çizmesi olarak giymeye başladıkları körüklü çizme, yüzyıllar boyu estetik olduğu kadar faydalı ve kullanışlı da olmuştur. Tamamen deriden yapıldığı için hem at binmeyi kolaylaştırması hem de yazın teri emip, kışın da sıcak tutması, körüklü çizmenin uzun yıllar kullanılmasını sağlamıştır. Körüklü çizmenin yapım usulleri zaman içinde çok az değişikliğe uğramıştır. Çizmeler kişiye özel ve sipariş üzerine el marifetiyle yapılmaktadır. Ayak ölçüsüne göre kalıp alındıktan sonra saya (çizmenin gövdesi) kısmı hazırlanmakta, hazırlanan saya hemen kalıba konulmaktadır. Akordiyon, simit, baklava ve kendinden körük olmak üzere dört modeli olan körüğe, beğeniye göre, masatla şekil verilmektedir. (Günday, 2017: 74).

Turgutlu’da körüklü çizme ustası olan tek kişi Etem KARAKAŞ’tır (Foto 2a). 1935 yılında Turgutlu’da doğan Etem Usta, 1947 yılında dedesinin yönlendirmesi ile ilçedeki en önemli ustalardan birisi olan Çizmecî Hasan’ın yanında çırak olarak çalışmaya başlamıştır. Turgutlu’da kundura ve körüklü çizme üreten 80 yaşındaki Etem Usta’nın

imal ettiği ayakkabılara Turgutlular tarafından “Etem işi” adı verilmektedir. 1967 yılından beri kendi dükkânında ustasından öğrendiği ayakkabı ve çizme işini yaptığını belirten Etem Usta, eskiden haftada 30-35 çift ayakkabı yaptığını; yanında kalfalarının olduğunu ifade etmiş ve şimdi ise sipariş üzerine haftada 3 - 4 çift ayakkabı ve körüklü çizmeleri yapabildiğini söylemiştir. İlçede küçük bir dükkânda teknolojiye karşı direnerek el yapımı ayakkabı üreten Etem Usta, eskiden ayakkabının kişiye özel yapıldığını (Foto 2b, 2c ve 2d), yıllarca giyildiğini, günümüzde ise ucuz ve birbirini taklit eden ürünlerin piyasayı doldurduğunu ifade etmektedir. Geçimini artık ayakkabı yapımından değil, tamir işlerinden sağlayabildiğini ifade eden KARAKAŞ, teknolojinin gelişmesiyle birlikte hızlı ve ucuz ayakkabı imalatını arttığını belirterek, özellikle Çin ürünleri her mesleği etkilediği gibi kunduracıları da etkilediğini kaydetmiştir. Eskiden dükkânlarında sıralar oluştuğunu ve bir ayakkabı için uzun süre çalışıldığını; ancak ortaya el emeği göz nuru, kaliteli ürün çıkardığını söyleyen Etem Usta, şimdi ise ayakkabı fabrikalarında insanlar oturdukları yerden bir düğmeye basarak saniyeler içinde üretim yaptıklarını çıkan ürünlerin de birçoğunun kalitesiz olduğunu vurgulamaktadır.

224



Foto 2. a) Körüklü Çizme Ustası Etem KARAKAŞ b) Çizmeye köruk yapılması

3. 2. Hammaddesi Hayvan ve Bitki Atıkları Olan Meslekler

3. 2. 1. Keçecilik

Tarihin en erken dönemlerinden başlayarak Türk devlet ve boyları, tam yerleşik düzene geçinceye kadar yarı göçer bir yaşam sürmüşlerdir. Dolayısıyla da bu yaşamın gerektirdiği barınak, giysi ve eşyalar kullanmışlardır. Bu eşyalar arasında deri ve deriden yapılmış ürünler önemli yer tutmuştur. Göçer ve kırsal kesimde yaşayan toplumun vazgeçilmez kullanım eşyası olan keçe, Proto Türkler, Altayların kuzeyi, Sayan'ın kuzeybatısında, M.Ö. 2500'den başlayarak tarih sahnesinde görülmeye

başlamıştır (İlden ve Akçora, 2012: 123). Keçe; koyun, tavşan, deve, lama gibi hayvanların yünleri ile tiftik keçisinin kıllarının su, sabun ve ısı yardımıyla oluşturulan alkali bir ortamda liflerinin birbiri arasına girmesi ile elde edilen atgısız - çözülsüz sıkıştırılmış tekstil örneğidir (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 69). El sanatları içinde önemli ve köklü bir geçmişe sahip keçe sanatı, kültürel değerlerimizden ve geleneksel sanatlarımızdan biridir. Kullanım alanının genişliği nedeniyle keçe, günlük yaşamın bir parçası olarak varlığını bugün de kadar sürdürebilmiştir (Özdemir ve Özyer, 2013: 364). Keçecilik sanatının geleneksel özelliğini kazandıran, geleneksel yöntemlerle kuşaktan kuşağa aktarılarak sürdürülemesidir. Bunu sağlayan sistem atölye ortamında usta çıрак ilişkisi ile öğretilmesidir (Begiç, 2017: 284).

Turgutlu'da Keçecilik ile ilgili bilgilere 1844 yılındaki tarihi kayıtlardan ulaşılmaktadır (Tablo 6). Turgutlu ve çevresi için önemli bir ekonomik faaliyet olan Keçecilik ile uğraşan kişi sayısı zamanla azalmış ve günümüzde bu mesleği icra eden tek bir kişi kalmıştır. İlçede bu mesleği devam ettiren Abdullah CEYLAN (Foto 3a), 1961 yılında Turgutlu'da doğmuştur. Mesleği dönemin en önemli keçe ustalarından birisi olan babası Haydar CEYLAN'dan öğrenen Abdullah Usta, 1970 yılında başladığı mesleğe zor şartlarda da olsa baba mesleği olmasından dolayı devam ettirmektedir (Foto 3b ve 3c). Turgutlu'nun Tire gibi bir turizm merkezi olmamasından dolayı keçelere ilginin az olduğunu ifade eden Abdullah Usta, bazı zamanlarda gelen taleplerle işini devam ettirdiğini belirtmektedir. Keçeciliğin artık ilçeden bitme noktasında olduğunu ifade eden Abdullah Usta'ya göre bu durum en önemli nedeni, genç neslin bu mesleğe olan ilgisinin az olmasıdır. Genç neslin daha düzenli gelir getiren mesleklere yöneldiğini vurgulayan Abdullah Usta, babasının mirasından dolayı zorla da olsa Keçeciliği sürdürdüğünü belirtmektedir.

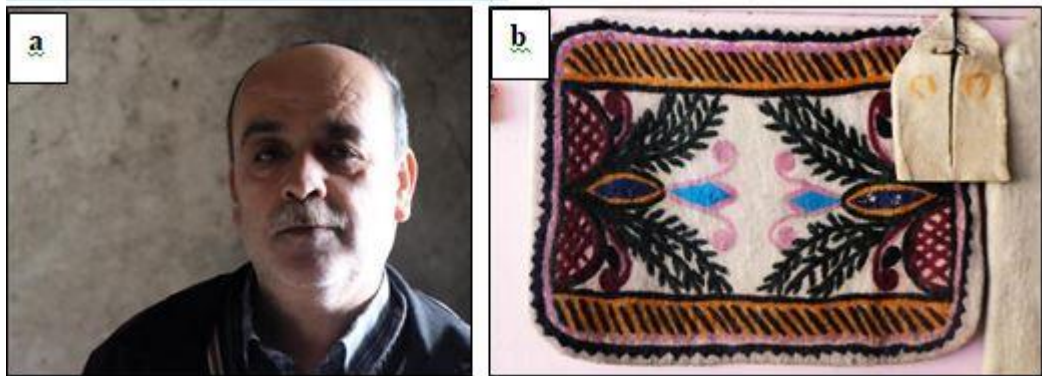


Foto 3. a) Keçe Ustası Abdullah CEYLAN **b)** Keçe örneği

3. 2. 2. Sepetçilik

Ağacın ince sürgünlerinden ve bitkilerin odunlaşmamış saplarından faydalanılarak yapılan örgü ve el sanatları sepet, bu el sanatı alanı ise sepetçilik olarak tanımlanmaktadır (Atay, 1987: 691). Sepet, genellikle sepetçi söğüdü de denilen sorgun ağacı, saz, kamış, kestane ağacı, ince ve esnek Hint hurması vb. bitkilerin dallarının yarılarak elde edilen şeritlerle örülmektedir. Sepetler, yiyecek eşya taşımak için üretilen, kulplu ya da kulpsuz taşıma veya saklama kaplarıdır. Bu sayılanların yanı sıra saman sapı, fındık ağacı ve böğürtlen dalları sepetçilikte kullanılan diğer bitki çeşitleridir (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 113). Sepetçilik, orman köylerinde ve özellikle göl, dere, bataklık civarlarında bulunan yerleşim bölgelerinde meslek olarak önem kazanır. Sepetler, yörelere ve kullanım alanlarına göre sele, meyve sepeti, yumurta sepeti, çamaşır sepeti, küfe ve toka gibi farklı isimlerle anılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013).

Turgutlu'da sepetçilik mesleğini icra eden tek kişi 1919 yılında Turgutlu'ya bağlı Yaylaköy'de doğan 98 yaşındaki Kerim SALİK'tir (Foto 4a). Sepet yapımına 1927 yılında çocukluğunda çobanlık yaparken kendi kendine öğrenerek başlayan ve uzun yıllar geçimini bu işle karşılayan Kerim Usta, tek başına kaldığı evinde yaptığı sepetleri satarak mesleği devam ettirmektedir. Kullandığı malzemeyi Konya, Denizli, Aydın gibi farklı şehirlerden aldığını belirten Kerim Usta, günümüzde artık bu malzemelerin toplanmasının ya da satılmasının kısıtlandığını ifade etmektedir. Ona göre günümüzde el ürünü sepetler yerine hazır plastik ürünlerin tercih edilmesi mesleği olumsuz etkilemektedir. Yaşlılıkla birlikte mesleğini yapmakta zorlandığını ifade eden Kerim Usta, gücü yettiğince sepet yapmaya devam edeceğini vurgulamaktadır (Foto 4b ve 4c).



Foto 4. a) Sepet Ustası Kerim SALİK, **b)** Çok amaçlı kullanılan geniş bir sepet ve içinde kaşıklık

3. 2. 3. Süpürgecilik

Balkanlar ve Rumeli'nden gelen Muhacirler (göçmenler) tarafından Anadolu'nun bazı yörelerine taşınmış geleneksel bir el sanatı olan süpürgecilikte, hammadde olarak süpürge otu ve bitkisel kaynaklar kullanılmaktadır (Türktaş, 2015: 384). Türkiye'de süpürge darısı Trakya'da Edirne ili başta olmak üzere birçok yöremizde uzun yıllardır yetiştirilmektedir. Orta Karadeniz Bölümünde Çarşamba, Vezirköprü ve Niksar bunlardan bir kaçıdır. Tarla kenarlarında çit olarak ekildiği gibi, Edirne yöresinde görüldüğü üzere, geniş tarlalar halinde de ekimi yapılmaktadır. Son yıllarda ev ve işyerlerinde elektrikli süpürgelerin yaygın olarak kullanılmaya başlaması ve naylon (plastik) liflerden yapılan süpürgelerin yaygınlaşması ile doğal liflerin hammadde olarak kullanıldığı süpürgecilik zanaat kolu gerilemiş, bu durum aynı zamanda süpürge darısı bitkisinin ekim alanlarının da azalmasına yol açmıştır (Yılmaz, 2014: 227). Türk halk inanışlarında bazen uğur, bazen uğursuzluk sembolü olarak kabul edilen ve evlenecek kızların çeyizlerinin vazgeçilmez bir parçası olan süpürge; gelişen teknoloji karşısında temizlik aracı olarak önemini yitirmekte olup geleneksel bir sanat ürünü olarak değerini korumaktadır (Eroğlu ve Köktan, 2013: 212).

Turgutlu'da süpürgecilik mesleği ile ilgili kayıtlara 1844 yılına ait tarihi bilgilerden ulaşılmaktadır. Çalışma sahasında günümüzde bu mesleği icra eden tek kişi 1961 yılında Turgutlu'da doğan Mustafa KİRACILAR'dır (Foto 5a). Asıl mesleği motor tamirciliği olan Mustafa Usta, kendi mesleğinin artık ekonomik açıdan gelir getirmemesi nedeniyle baba mesleği olan süpürgeciliğe başladığını ifade etmektedir. Süpürgeciliği şu an 85 yaşında olan babasından öğrenen Mustafa Usta, 2000 yılından beri süpürgecilik yapmaktadır. Erika olarak ifade ettiği süpürge otunu Balıkesir, Edirne ve Adapazarı'ndan aldığını belirten Mustafa Usta, Edirne'den gelen otun beyaz ve kaliteli olduğunu bu nedenle yapılan ürünlerin de daha güzel görüldüğünü söylemektedir. Çok kazancı olmamakla birlikte ekmek parasını çıkardığını vurgulayan Mustafa Usta, elinde sürekli yaralar çıkması nedeniyle mesleği yapmakta zorlandığını belirtmektedir (Foto 5b, 5c ve 5d).



Foto 5. a) Süpürge Ustası Mustafa KİRACILAR b) Süpürge yapımında kullanılan araç – gereçler

3. 3. Hammaddesi İplik/Tekstil Olan Meslekler

3. 3. 1. Geleneksel Dokumacılık

Dokuma; eğirme veya başka yollarla iplik haline sokulabilir her cins hammaddeden imal edilmiş olan, dokunan, örülen veya bu sistemlerin dışında sadece elyafı birbirine değişik metotlarla tutturarak bir bütün meydana getirme yoluyla elde edilmiş bez, kumaş, triko, döşemelik, halı, kilim, cicim, zili, sumak, battaniye, keçe vb.dir. (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012b: 3). İnsanlık tarihinin en eski sanatlarından biri, kuşkusuz dokuma sanatıdır. Kumaş dokumacılığı insanların soğuktan korunma, mevsimine göre giyinme, örtünme ve süslenme ihtiyacı sonucu doğmuştur (Gürsu, 1988: 17).

Çalışma sahasında geleneksel dokumacılık özellikle kırsal kesimde yapılan bir faaliyettir. Ancak bunu meslek olarak yapan ve yaptığı ürünlerin satışından gelir elde eden kişilerden birisi Nadire YERLİKAYA'dır (Foto 6a). 1945 yılında Turgutlu-Çatalköprü'de doğan YERLİKAYA, annesinden öğrendiği dokuma işini yaparak uzun süre geçimini sürdürmüştür. YERLİKAYA, kök boya yerine hazır boyaların kullanılmasının kendilerini olumsuz etkilediğini ifade etmektedir.

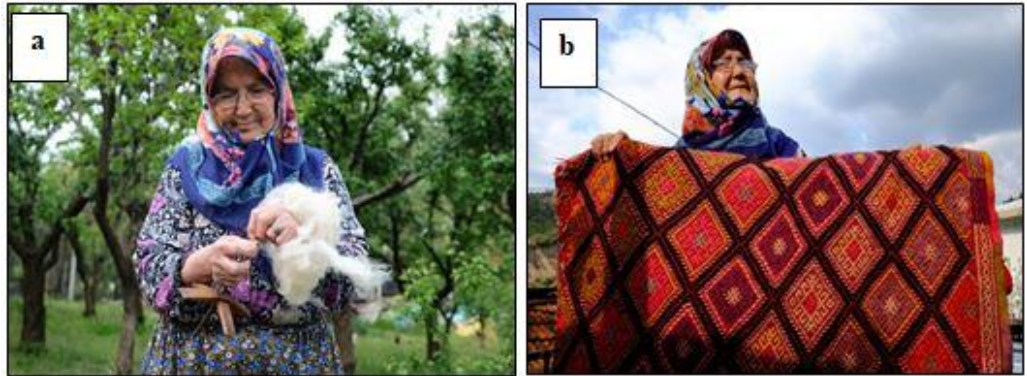


Foto 6. a) Geleneksel dokuma ustası Nadire YERLİKAYA, b) Kök boya ile “ıstar” adı verilen tezgahta dokunan kilim

3. 3. 2. Yorgancılık

Yorgan; yatakta örtünmek amacıyla kullanılan astar ve yüz kumaşlarının arasının pamuk, yün vb. doldurulması ile oluşan örtüdür (Esirgenler, 2015: 426). Günümüzde hepimizin kullandığı günlük bir eşya olmasının dışında aynı zamanda bir tören eşyası sayılmaktadır. Dolayısıyla bir meslek ürünü kabul edilmesinin yanı sıra halk estetiğini yansıtan bir kültür malzemesi olarak da değerlendirilir. (Duvarcı, 2015: 59).

Yorgancılık mesleği Türk toplumunda uzun yıllar canlılığını korumuş; fakat günümüzde yok olmaya yüz tutmuş mesleklerden biri haline gelmiştir. Yünden yapılan yorganların kullanımının giderek azalması ve yerini fabrikasyon yorganlara bırakması, bu mesleğe olan ilgiyi de azaltmıştır. Nitekim yorgancı çıraklarının artık yetişmemesi bu durumu gözler önüne sermektedir. Hallaçların piri Hallac-ı Mansur'a lakap olan bu mesleği devam ettirenler de, yorgancılığın eskisi kadar gelir getiren ve talep edilen bir meslek olmamasından dolayı duydukları üzüntüyü dile getirmektedirler. Yorgancılık, yapımında kullanılan malzemelerden desenlerine, motiflerine, etrafında gelişen halk inanışlarına kadar Türk kültürünün çok önemli bir parçasını teşkil etmiş; insan hayatının doğum, sünnet, düğün ve ölüm gibi önemli merhalelerindeki hazırlık ve uygulamalarında her daim yerini almıştır (Dişçi, 2014: 1).

Yorgancılık, günümüzde Türkiye'nin birçok yerinde olduğu gibi Turgutlu'da da talep gören mesleklerden birisidir. İlçe merkezinde yorgancılıkla uğraşan 13 usta bulunmaktadır. Bunlardan birisi de 1960 yılında İzmir'de doğan Kenan GENCER'dir (Foto 7a). 1967 yılında yanında çırak olarak başladığı Abdullah Efendi'den mesleği öğrenen Kenan Usta, 50 yıldır mesleğini icra etmektedir. Türk kültüründe evlilik öncesinde gelinlik kızların çeyizlerinde yorganın mutlaka olması gerektiği için yorgancılığın yaşayan bir meslek (Foto 7b) olmaya devam ettiğini söyleyen Kenan Usta, bu nedenle geçimini sağlayabildiğini ve çırak bulmakta da sıkıntı yaşamadığını ifade etmektedir.



Foto 7. a) Yorgan Ustası Kenan GENCER, **b)** Kenan Usta ve çırağı. Günümüzde tercih edilen bir meslek olması nedeniyle yorgancılık mesleğinde usta – çırak ilişkisi devam etmektedir.

3. 4. Hammaddesi Maden Olan Meslekler

3. 4. 1. Bileyicilik/Bıçakçılık

Bir adı da “zağcılık” olan *bileyicilik*, kesici aletlerin kesici ağzlarını alet kullanarak keskin duruma getirme, keskinleştirme işi olup insanoğlunun parçalayıcı aletleri kullanmaya başlamasıyla ortaya çıkan bir meslektir (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 168).

Günümüzde çelik eskiden olduğu gibi dövüle dövüle inceltilmeye gerek duyulmadan hazır halde gelmekte, tahta saplar bıçağa takılmak üzere biçilmiş hazır hale getirilmiş şekilde temin edilmekte, çark elle değil motor gücüyle çevrilmekte, bıçağın her bir unsuru hazır halde temin edilmektedir. Birçok malzemenin hazır halde temin edilmesine rağmen bıçakçılar, yaptıkları bıçaklara ustalıklarını ve bu sanatta gösterdikleri incelikleri sergileyerek önemli ürünler vücuda getirmektedirler (Kaya, 2003: 2).

Bileyicilik/bıçakçılık çalışma sahasında yoğun olarak yapılan mesleklerden biridir. Ancak ilçedeki bileyicilik/bıçakçılık mesleği eski usuldeki gibi değil daha modern araçlarla yapılmaktadır. İlçedeki bıçakçılık mesleği ile ilgili kayıtlar 1707 yılındaki tarihi kaynaklara kadar dayanır (Tablo 6). Çalışma sahasında bu mesleği icra eden kişilerden birisi 1973 yılında Turgutlu’da doğmuş olan Murat TANŞU’dur (Foto 8a). Murat Ustayı ilçedeki diğer bıçakçılardan ayıran özelliği babasının ve dedesinin de bıçakçı ustası olmaları nedeniyle, bıçakçılığın onlar için bir aile mesleği olmasıdır. 1900’lü yılların başında Arnavutluk Prizren’den Turgutlu’ya gelen ve seyyar olarak mesleğini yapan Murat Usta’nın dedesi ile ailede başlayan bu meslek serüveni, Murat Usta’nın babasının 1960 yılında şu anda çalıştıkları dükkanı açmasıyla farklı bir boyut kazanmıştır (Foto 8b ve 8c). 1983 yılından beri bu mesleği icra eden ve bıçakçılığın altın bir bilezik olduğunu ifade eden Murat Usta, en yoğun dönemde 150 – 200 bıçak bilebileğini ifade ederek geçimini rahatlıkla sağladığını belirtmektedir.

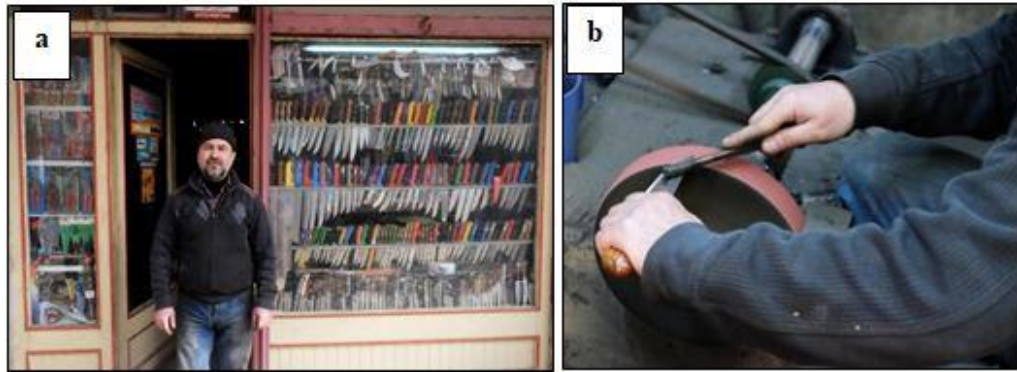


Foto 8. a) Bıçak Ustası Murat TANŞU, **b)** Bıçağın bileylenmesi

3. 4. 2. Kalaycılık

Geleneksel Türk el sanatlarımızdan birisi olan bakırcılık sanatı, Anadolu insanının üstün beceri ve zevkini binlerce yıldır yansıtmaya devam etmektedir. Bakır ile bağlantılı olarak gelişmiş olan kalaycılık mesleği yine Anadolu’da büyük ustalık isteyen el sanatlarından biridir (Subaşı ve Kalay, 2016: 258). Türk kültürünün bir parçası olan kalaycılık, bakır gereç üretiminin zorunlu kıldığı, onun ayrılmaz bir parçası olan başka bir zanaattır. Bu nedenle bakırcılığın geliştiği bölgelerde buna bağlı olarak kalaycılığın da geliştiği gözlenmektedir. (Milli Eğitim Bakanlığı, 2014: 62).

Kalaycılıkta; kısıkaç, avurtlu kısıkaç, edreñç, fırça, tıkmak, tuz ruhu, çinko, nişadır, pamuk ve pardek çekici olarak adlandırılan malzemeler kullanılmaktadır. Kalaylanacak kabı düzeltirken tokmak ve pardek çekici kullanılır. Kabın tabanı tokmakla düzeltilir çünkü tokmak bakırın tabanını sertleştirmez. Pardek çekici ise tabanın sertleşmesine neden olur. Kalaylanacak bakır kabın eğri yerleri düzeltildikten sonra kalay işlemine geçilir. Bakıra sulanması için nişadır dökülür. Kabın iç kısmı ateşle tutulur, edreñç ve kısıkaç yardımıyla kap çevrilerek ateşin her yerine ulaşması sağlanır. Avurtlu kısıkaçla ateşten alınıp pamukla silinir ve tekrar ateşle tutulur. Avurtlu kısıkaç bakırın ağız kısmında iz bırakmaz. Bir fırça yardımıyla kalaylanacak kap temizlenir. Nişadır dökülür ve ateşe tutulur. Sonra bakır kap soğumaya bırakılır. Çinko ile sönmüş tuz ruhunun karışımı olan sıvı içinde kısa bir süre bekletilir. Soğuma işlemi bittikten sonra pamukla son bir defa daha silinir ve kalaylama işlemi son bulur (Oğuz vd., 2005: 100).

Çalışma sahasında kalaycılık ile ilgili bilgilere hem 1707 hem de 1844 yıllarındaki tarihi verilerden ulaşılmaktadır. Bu durum kalaycılığın ilçede önemli bir meslek kolu olduğunu göstermektedir. Turgutlu’da kalaycı ustası olan tek kişi 1957 yılında Turgutlu’da doğan Hüseyin AKGÜN’dür. Mesleği dedesinden öğrenen Hüseyin Usta, 1967 yılında başladığı bu mesleği 50 yıl boyunca icra etmiş ve 15 yıl önce ise emekli olmuştur. 10 yaşından başladığı kalaycılık mesleğini her zaman severek yaptığını ifade eden Hüseyin Usta, eskiden kalaycılığın çok gözde bir meslek olduğunu; günümüzde ise kalay gerektirmeyen ürünlerin kullanılması nedeniyle bu mesleğin önemini kaybettiğini belirtmektedir.



Foto 9. a) Kalay Ustası Hüseyin AKGÜN b) Kalaylama işlemi

3. 4. 3. Nalbantlık

Nalbant sözcüğü Arapça “nal” ve Farsça *bağlama* anlamına gelen “bend” kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelmiştir. Sözlük anlamı olarak, atlara ve ona benzer hayvanlara nal takan sanatkâr manasındadır (Sami, 2004: 1464). Eski kaynaklarda bir Türk’ün her zaman yanında atının da bulunduğu belirtilirdi. Ayrıca Türklerin İslamiyeti kabul etmelerinden önceki inançlarına göre onlar, atla beraber yaratıldıklarına dair bir itikate sahiptiler (Gömeç, 2016: 820). At, Türklerin yaşam tarzından da kaynakla Türk kültüründe mümtaz bir yere malikti. Sosyal hayattan iktisadi faaliyetlere kadar geniş bir alanda yer bulmuştu. Atın diğer yük ve koşum hayvanlarıyla beraber yakın zamana kadar yoğun bir şekilde kullanılagelmiş olması, nalbantlık gibi mesleklerin de toplumda o denli önem arz etmelerini beraberinde getirmiştir. Fakat günümüzde bu hayvanların, öncelikle tarımda ve ulaşımda teknolojik gelişmelerin hayata intikal etmesinden itibaren, ihtiyaç olmaktan çıkıp beslenmelerinin çok azalmasıyla, bunlara ilintili mesleklerin de giderek kaybolması kaçınılmaz bir hal almıştır. Nalbantlık da bu grup meslekler içerisinde kültürel bir değeri de bünyesinde taşımasından mütevellit ayrıca bir öneme haizdir.

Turgutlu’da nalbantlık ile ilgili bilgilere 1707 ve 1844 yıllarındaki tarihi belgelerde ulaşılabilmektedir. Çalışma sahasında nalbant sayısı azalmakla birlikte birkaç nalbant ustası bulunmaktadır. Bunlardan birisi 2008 yılından beri mesleğini icra eden Osman YENER’dir (Foto 10a). Yakın zamana kadar bilhassa Turgutlu’da bu işi babadan, dededen öğrenmiş sanatkârane nalbantlar mevcut iken, şimdilerde ise neredeyse bu mesleği yapan ustaların kalmamış olduğunu belirten Osman Usta, bu durumu da artık ihtiyaç teşkil etmediği için atın köy ve şehir yaşamından çıkmasına bağlar. Fakat yine de çok az sayıda da olsa bulunan bir kaç atın nallanması ve büyükbaş

hayvanların tırnaklarının kesilmesiyle törpülenmesi için çevresinde talebin zuhur etmesinde hareketle, daha önceden duyduğu ilgi nedeniyle mesleği kendi imkânlarıyla öğrenip yapar hale gelmiştir.



Foto 10. a) Nalbant Osman YENER b) Nalbantlıkta kullanılan malzemeler

3. 5. Hammaddesi Toprak Olan Meslekler

3. 5. 1. Çömlekçilik

Çömlekçilik, topraktan kap kacak yapmayı ifade etmektedir (Baykal, 1990: 67). Çömlek; iş görüsü amaçlanarak çamurdan üretilen, belirli bir dayanıklılık kazandırılıncaya kadar pişirilen, istendiğinde içi ve dışı bezenen bir malzemedir. Geleneksel çömlekçiliğin felsefi temeli, içinde bulunduğu toplumun ihtiyaçlarına hizmet eden, günlük hayatta kullanılan eşyalar üretmektir. Zanaatkarlar, kendi düzenledikleri teknik işlemlerle, çamuru tornada günlük hayatta kullandığımız çömlek, tabak ve testilere dönüştürürler. (Bozkurt ve Özkoca, 2012: 660).

Neolitik Çağdan bu yana çömlekçilik sanatı ülkemizin pek çok yöresinde önemli bir üretim değişikliğine uğramaksızın süregelmektedir. Yerleşik yaşam tarzına bağlı olarak tarımsal faaliyetlerle elde edilen ürünlerin depolanma ihtiyacı, pişmiş topraktan çömlek üretiminin başlamasına ortam hazırlamıştır. Kilin kolay/ucuz temin edilmesi ve biçimlendirilmesi, kil kapların yaygın bir kullanım alanı oluşturmasında etkili olmuştur. Çömlek Anadolu'da olduğu gibi tüm dünyada geçmişten günümüze uzanan bu süreçte varlığını hala sürdürmektedir (Güner, 1988: 8).

Turgutlu'da çömlekçilik, bölge toprağının uygun olmasından dolayı uzun yıllar önemli bir ekonomik faaliyet olmuştur. Bölgede çömlekçilik ile ilgili bilgilere 1707 yılına ait tarihi belgelerden ulaşılabilmektedir. Günümüzde çalışma sahasında eski usul çömlekçilik yapan hiçbir usta kalmamıştır. Birçoğu ya yaşlılıktan ya da ekonomik sıkıntılardan mesleği bırakmıştır. Bunlardan birisi de 1951 yılında Turgutlu –

Urganlı'da doğan Ruhi KIVANÇ'tır (Foto 11a). Dedesinden ve babasından öğrendiği mesleğe 15 yaşında başlayan Ruhi Usta, 2007 yılına kadar eski tip ocaklarda (Foto 11b ve 11c) çömlekçilik yapmıştır. Sındırgı, Gördes, Demirci gibi yakın ilçelerde devletin yaptığı ihalelerle toplu satış yaptıklarını ve bu nedenle iyi para kazandıklarını söyleyen Ruhi Usta, plastik saksıların çıkmasıyla işlerini zamanla bırakmak zorunda kaldıklarını ifade etmektedir.

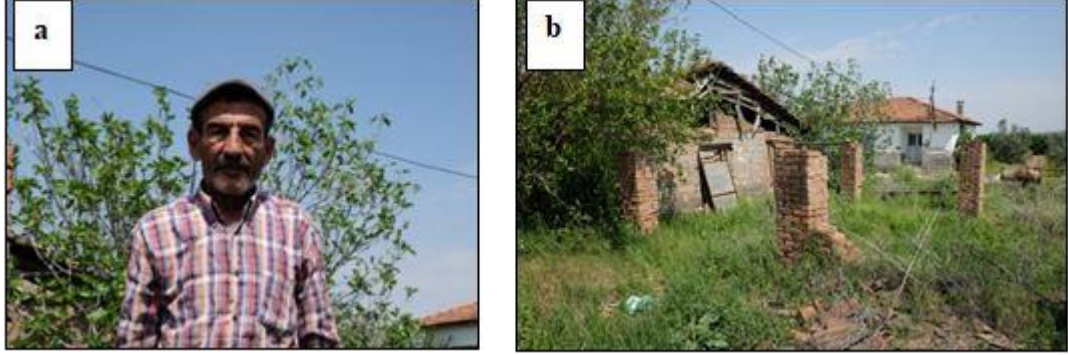


Foto 11. a) Çömlek ustası Kadir Ruhi KIVANÇ **b)** Günümüzde hiçbiri ayakta olmayan harabe görünümündeki bir çömlek atölyesi

3. 6. Hammaddesi Karışık Olan Meslekler

3. 6. 1. At Arabacılığı

At arabaları ve faytonların, hem yük taşımacılığında hem de kısa ve uzun mesafeli seyahatlerde motorlu taşıtlardan önce insanların en hayatında önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Gündelik yaşamda kullanımı ve ulaşım, haberleşme, nakliyat gibi alanlarda sağladığı pratik fayda sayesinde vazgeçilmez konumda olan bu taşıtların üreticiliği de başlı başına önemli bir uğraş alanıdır.

Anadolu'da kullanılan ve yaylı denilen at arabaları ahşaptan yapılır, rengarenk boyanır, çeşitli çiçek, bitki ve manzara resimleriyle bezenerek, ulaşım ve taşımacılıkta kullanılırdı. Yapımı ve süslenişi ile incelikli bir iş olan bu araçları üreten ve tamir eden atölyelerin, motorlu taşıt ve asfalt yolların yaygınlaşmasından önce Manisa'da da mevcut olduğu bilinmektedir. Günümüzde değişen yaşam koşullarına paralel olarak üretimi neredeyse yok denilebilecek hale gelen bu arabaları üreten atölyeler, aslının aynı fakat daha küçük ölçülerde arabalar yaparak ayakta kalabilmişlerdir (MAKSAT, 2016).

Günümüzde çiftçiliğin ağır bastığı köylerin çok azında görebildiğimiz at arabaları, teknoloji karşısında varlıklarını sürdürmemişlerdir. Bazı çiftçiler ya da seyyar satıcılar tarafından az da olsa kullanılmakta olan at arabaları da teknolojiden nasibini almıştır. (Şahin, 2005).

Turgutlu'da at arabacılığı ile ilgili kayıtlara 1707 yılına ait tarihi belgelerden ulaşılabilmektedir. Çalışma sahasından at arabacılığı mesleğini icra eden tek kişi 1948 yılı Turgutlu doğumlu Sami ÖZKARKIN'dır (Foto 12a). 1960 yılından beri bu mesleği yapan (57 yıl) Sami Usta, at arabası yapımının baba mesleği olduğunu belirtmektedir. Türkiye'de bu arabaların Konya, Akhisar ve Turgutlu'da üretildiğini söyleyen Sami Usta, Konya ve Akhisar'daki at arabalarının 4 tekerlekli, Turgutlu'dakilerin ise 2 tekerlekli üretildiğini ifade etmektedir. Bu arabaların tamamen el yapımı olduğunu ve iskeletinden boyasına kadar tüm işleri tek dükkânda yaptıklarını belirten Sami Usta, tüm işlerin el emeği ile olması nedeniyle bir arabayı bir ayda bitirebildiklerini söylemektedir. Sami Usta, günümüzde at arabalarının kullanımı oldukça azaldığı için son 30 yıldır minyatür at arabası üretmekle geçimini sağlamaktadır (Foto 12b ve 12c).



Foto 12. a) At Arabası Ustası Sami ÖZKARKIN b) Süslenmiş ve boyanmış bir at arabası tekerleği

3. 6. 2. Semercilik

En yaygın anlamıyla semer; yük ve binek hayvanı olarak kullanılan at, eşek ve katır gibi hayvanların taşıyacakları yükün hayvanın sırtına zarar vermemesi için ağaç iskelet üzerine deri ile keçe arası kamış otları ile doldurulup sarılarak dikilen semer, çok özen isteyen bir sanat dalıdır (Türktaş, 2015: 379).

Semerin gövdesi telisten dikilir ve mindere benzer. Gövdenin içine semerci tarağından geçirilerek dilimlenmiş berdiler yerleştirilir. Semerin şeklini oluşturan bölgelere berdi dilimlenmeden konur. Sert olması bakımından dilimlenmez, ihtiyaç duyulan yerlere daha sonra "Semerci demiri" ile daha fazla berdi sokulur. Mindere benzeyen bu gövde, ortasından ikiye katlanır. Ön cepheden görünüşü "V" şeklindedir. Islatılarak yumuşatılmış teke derisi, oluşturulan bu gövdenin üzerine sicimle dikilir. Semerin ahşap bir iskeleti vardır. Bu iskelet, yan ağacı, parmak ağacı, ön ve arka kaş ağaçları gibi parçalardan oluşur. Öncelikle parmak ağaçları ıslatılır ve mangal ateşinde ısıtılırlar. Yumuşayan ağaçlar ortasından otuz derecelik bir açı yapacak şekilde eğilir ve bu

şekilde kalmaları sağlanarak kurumaya bırakılır. Semerin ahşap iskeletinin sağlam olması için, sert ağaç cinsleri kullanılır. Bu ahşap iskelet, deri de kaplanmış gövdeye üst taraftan oturtulur ve iskeletin yan ağaçlarından semerin övdesine sicimle sıkıca tutturulur. Daha sonra semer ters yatırılarak iç tarafının keçesi sıırımla itina ile dikilerek semer tamamlanır (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 248).

Çalışma sahasında, semercilik ile ilgili kayıtlara hem 1707 hem de 1844 yıllarındaki tarihi belgelerden ulaşılmaktadır. İlçede semer ustası olan tek kişi Ali ALAYİĞİT'tir (Foto 12a). Mesleği, usta çırak ilişkisi ile çocukken (1967 yılında) başladığını ifade eden Ali Usta, mesleğe ilk başladığı yıllarda Turgutlu'da 20'ye yakın semerci ustası varken, 1980'li yıllarda bu sayının sekize düştüğünü belirtmektedir. Zaman içinde binek hayvanı sayısının düşmesi ile birlikte semere olan ihtiyacın azalması bu mesleğin bitmesine neden olduğunu söyleyen Ali Usta, 20 yıl önce (1997 yılında) sağlık sorunları nedeniyle mesleği bırakmak zorunda kaldığını ifade etmektedir (Foto 13b).

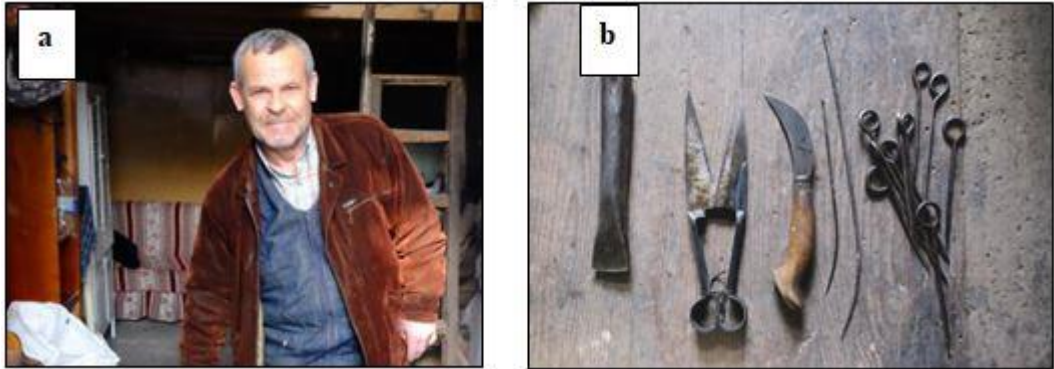


Foto 13. a) Semerci Ali ALAYİĞİT b) Semer yapımında kullandığı araçlar

3. 6. 3. Gramofon ve Saat Tamirciliği

Yunanca'da, ses anlamına gelen "fone" ve yazmak anlamına gelen "gramme" kelimelerinden türetilmiş olan gramafon (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 182), “önceden özel bir madde üzerine kaydedilmiş sesleri, istenildiğinde dinleten alet, sesyazar, fonograf” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2006). Gramofon, hareketi sağlayan makine bölümü ve sesin oluştuğu bölüm olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Makine bölümünün en önemli parçası zembereğidir. Zembereğin ömrü, çeliğinin kalitesine göre değişir. Ayrıca, zembereği oluşturan çelik yayın uzunluğu da dönüş zamanını belirler (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 183).

İlk çağlarda bir tahtaya dikili üçgen bir tahta formunda karşımıza çıkmış olan saat, teknolojinin gelişmesi ile biçim değiştirmiş, gelişmiş akrepli, yelkovanlı mekanik saatlerin

yapılmasına imkân vermiştir. Teknolojinin daha da gelişmesi ile dijital saatlerin üretimi mümkün hale gelmiş, ardından teknolojinin daha da hızlanmasıyla, gelişim hızına paralel olarak analog görünümlü akrepli yelkovanlı dijital saatler dizayn edilmiştir. Zaman içerisinde farklılaşmalar artmış, artık yelkovan ve akrebi olmayan, modern dizaynli okuması olabildiğince zor saatler karşımıza çıkmıştır. Bu yönüyle saat, insanlık tarihinin bir aynası gibidir (İstanbul Ticaret Odası, 2004: 1).

Çalışma sahasında hem gramofon hem de saat tamirciliği yapan tek kişi 1936 yılı Samsun – Çarşamba doğumlu Nurettin KESGİN’dir (Foto 14a). Samsun-Çarşamba’daki saat ustası Kazım Usta’dan öğrenen Kendisini saat ustası olarak tanımlayan Nurettin Usta, gramofon tamirciliğine hobi olarak başladığını ve zamanla bu işi kendi kendine öğrendiğini belirtmiştir. Nurettin Usta, 1971 yılından beri mesleğini icra ettiğini (46 yıldır) ve içindeki mekanik aşkı sayesinde mesleği bırakmadığını ifade etmektedir.



Foto 14. a) Nurettin KESGİN, b) Saat tamiri ince işçiliği gerektirir

Sonuç ve Değerlendirme

Günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle birbirine tıpa tıp benzeyen şehirlerin ve kültürlerin ortaya çıkması, geçmişten günümüze varlığını devam ettirebilmiş somut ve soyut kültürel unsurların korunması zorunluluğunu da getirmiştir. Küreselleşen şehirlerin yanında geçmişini de korumayı başarabilmiş yerleşmeler, farklı özellikleri ile birer cazibe noktası olarak turizm merkezleri haline gelmeyi başarmışlardır. Turizmin bir bölgenin ekonomisine yaptığı katkı elbette ki önemli bir artı faktördür; ancak asıl önemli olan kültürel unsurların korunarak gelecek nesillere de güvenle devamlılığını sağlamaktır.

Somut olmayan kültürel miraslar listesinde yer alan geleneksel meslekler, bir ülkenin kültürünün devamlılığının sağlanmasında ve yaşatılmasında önemli unsurlardır. Türkiye gibi köklü bir geçmişe sahip ülkelerde de geleneksel mesleklerin belirlenerek

korunması için çalışmaların gerçekleştirilmesi Türk kültürünün yaşatılması adına bir zorunluluktur.

Turgutlu, hem geçmişte hem de günümüzde önemli ulaşım yolları üzerinde bulunmanın avantajını yaşamış ve bu avantajını da kullanmayı başarmış bir yerleşmedir. Üzerinde bulunduğu verimli alüvyal ovanın da katkısıyla bir tarım kenti olmayı sürdürmüş olan Turgutlu, bulunduğu coğrafi konumun da etkisiyle çevresindeki yerleşmelerin ihtiyaçlarını gideren önemli bir şehir olagelmıştır. Tarımın temel ekonomi olduğu bölgede, tarımla uğraşan kesimin ihtiyaçlarına yönelik mesleklerin ortaya çıkması da bu konumun sonucudur. Türkiye'deki ilk demiryolu ağının buradan geçmesi de aslında bu şehrin bulunduğu alanın önemini daha da artırarak, Turgutlu'nun bölgedeki fonksiyonunu çeşitlendirmiştir.

Bir şehrin fonksiyonel özelliğinin ortaya çıkmasında çevresindeki yerleşmelerin ihtiyaçları temel etkindir. Özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda tarımın egemen olduğu Turgutlu'da, tarım fonksiyonu başat iken sanayileşmenin başladığı 20. Yüzyılla birlikte sanayi fonksiyonu da Turgutlu'nun kimliği haline gelmiştir. Özellikle tuğla ve kiremit sanayisinin gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan bölgedeki sanayi fonksiyonu, zamanla ilçedeki mesleklerin de çeşitlenmesine ya da değişmesine neden olmuştur.

238

Tarım ve sanayi fonksiyonu ile Ege Bölgesi'nin önde gelen şehirlerinden birisi olan Turgutlu'da kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada, söz konusu mesleklerin belirlenerek ortaya çıkarılmasında ve korunmasında katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Bu amaçla Turgutlu'ya 7 ay süreyle saha incelemesi yapılmış, çeşitli kişi, kurum ve kuruluşların yardımıyla kaybolmaya yüz tutan 14 meslek belirlenmiştir. Bunlardan bazı meslekler gelir getirdiği için birden fazla kişi ile yapılmaya devam edilirken (yorgancılık, bıçakçılık), bazı meslekleri icra eden kişi sayısı tektir (körüklü çizme yapımı, süpürgeci, kalaycı, debbağ, keçeci, gramofon tamircisi, at arabası ustası). Yaşlılık ya da sağlık sorunları ile artık yapılmayan ve bitme noktasına gelen meslekler ise; semercilik ve sepetçiliktir.

Çalışma sonrasında günümüzde de geçerliliğini devam eden ve kültürel birer unsur olmalarının yanında ekonomik açıdan da gelir getirmeye devam eden debbağ, yorgancılık ve bıçakçılık varlığını sağlam bir biçimde devam ettirdiği gözlenmiştir. Ancak her ne kadar bu meslekler devamlılığını sürdürüyor görünse de genç neslin bu tarz geleneksel mesleklere yönelmemesi, söz konusu meslekler için gelecekte sürdürülebilirlik sorunu ile karşı karşıya kalmasına neden olabilecektir.

Çalışmada belirlenen mesleklerin büyük çoğunluğunda (körüklü çizme yapımı, süpürgeci, keçeci, gramfon tamircisi, at arabası ustası, kalaycı, nalbant, dokumacılık) meslekleri yapan kişi sayısı tektir. Bununla birlikte söz konusu meslekleri yapanlarda yetiştirilmek amacıyla bir elemanın olmaması, ustaların mesleği bırakması ile birlikte yok olma riski taşımaktadır. Kalay mesleğini devam ettiren usta, yaş itibarıyla emekli olmasına rağmen tek tük de olsa gelen talepler doğrultusunda mesleğini icra etmeye devam etmektedir. At arabası ustası da mesleğini farklı bir konuma getirip süs eşyası olarak kullanılabilir minyatür at arabacılığı yapımına başlamıştır.

Körüklü çizme ustası ve gramfon tamircisi ustalar, günümüzde mesleklerini devam ettirmekle birlikte yanlarında mesleği öğretebilecekleri bir çırağın bulunmaması söz konusu mesleklerin kaybolmasına neden olabilir görünmektedir.

Sağlık sorunları nedeniyle yaklaşık 20 yıldır mesleğini icra etmediğini söyleyen semerci ustası, tek tük gelen tamirat işleri ile semerciliğe devam ettiğini; ancak mesleği büyük oranda bıraktığını belirtmiştir. Bu durum ilçedeki semerciliğin kaybolmaya yakın bir konumda olduğunu göstermektedir. Sepet mesleğini icra eden ustanın 98 yaşında olması ve mesleği artık icra edemez konuma gelmesi de bu mesleğin ilçede kaybolacağını göstermektedir. Geleneksel çömlek yapımı ise sahada tamamen ortadan kaybolmuştur.

Değişen teknoloji ve küreselleşme her alanda olduğu gibi geleneksel meslekleri de etkilemiş ve Anadolu'daki pek çok yerleşim yerinde bu meslekler ya yok olmuş ya da yok olmanın eşiğine gelmiştir. Geleneksel mesleklerin yeniden gündeme gelmesi ve üretimlerin devam ettirilmesinin önemi, yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda son zamanlarda konuyla ilgili bilimsel çalışmalar artmış ve sorunlar ortaya konmuştur (Altıntaş, 2016). Bunun yanı sıra Turgutlu örneğinde olduğu gibi Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki geleneksel mesleklerin ele alındığı çok sayıda çalışmaya rastlamak mümkündür (Günay, 2010; Dilmaç 2013; Yolcu, 2014; Davulcu vd. 2015; Okca, 2016). Bu çalışmalar değerlendirildiğinde özellikle yorgancılık, dokumacılık, kalaycılık, nalbantlık, saat tamirciliği ve bıçakçılık gibi meslekler hemen her bölgede karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında süpürgecilik, çömlekçilik, keçecilik gibi hammadde gerektiren mesleklerin ise bölgelere göre yoğunluğu değişmektedir. Tüm bunlar arasında, özellikle nalbantlık, semercilik, keçecilik ve at arabacılığı gibi artık kullanım alanı bulamayan mesleklerin yok olmaya yüz tuttuğu gözlenmektedir. Antalya ve Nevşehir gibi turizm potansiyelinin yüksek olduğu bölgelerde geleneksel mesleklere

olan ilginin görece daha yoğun olduğu ve bu mesleklerden bir kısmının turistik amaçlarla değerlendirilerek yaşatıldığı anlaşılmaktadır (Yolcu, 2014; Davulcu vd. 2015). Ancak Turgutlu gibi turizm potansiyelinin oldukça düşük olduğu bölgelerde geleneksel meslekler hızla kaybolmaktadır.

Bu mesleklerin kaybolmaması, korunması ve geleceğe aktarılmasında yerel yönetimlere, kurum ve kuruluşlara önemli görevler düşmektedir. Türkiye’de yürütülen ve önemli başarılarla imza atan “Bir Usta Bin Usta” gibi projelerin Turgutlu’da da yapılması sağlanarak, genç kuşaklarla ustaların bir araya getirilmesi sağlanmalıdır. Böylece hem kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin kaybolmaması sağlanmış hem de genç kuşakların bu mesleklere ilgisi artırılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

- Aydın Vilayeti Salnamesi (H.1323/M.1908).
BOA, D. HSK..d. 25658.
BOA, M.L. VRD. TMT.d, 2760, 2761, 2763, 2764, 9399.
BOA, Nfs. d. 2802-2803-2804-2812,1246/Z/29.
BOA, Nfs. d. 2892, 1250/Z/29.
BOA, Nfs. d. 2893, 1258/Z/29, BOA, ML. CRD, 655.
166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri, 1995: 126 – 133

Araştırma Eserler

- Altıntaş, K. M. (2016). Kaybolmaya Yüz Tutmuş Geleneksel Türk El Sanatkârlarının Karşı Karşıya Bulunduğu Ticari Sorunların Analizi. *Bilig* (77), 157-182.
- Anonim. (1927). *Türkiye Salnamesi, İmtiyaz Sahibi Hasan Hulki*. İstanbul: Anadolu Matbaası.
- Atay, A. (1987). *Örücülük*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Baykal, F. (1990). Kırsal Yerleşim Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: Gökeyüp Köyü (Salinli/Manisa) ve İlkel Çömlekçiliğin Köy Ekonomisindeki Yeri, *Ege Coğrafya Dergisi*, 5 (1), s. 55- 47.
- Begic, H. N. (2017). *Türk Keçecilik Sanatı*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı
- Bozkurt, H., Özkoca, B. (2012). Manisa İli Kula İlçesi Çömlekçiliği, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimler Dergisi*, C.1, S.1, Batman, 659- 671.
- Çağlar, İ. M. (2014) .*Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Turgutlu*, Basılmamış Doktora Tezi, Manisa.
- Çelik, Ş. (2007). 1659/1660 (H.1070-1071) Tarihli Avarız Defterine Göre XVII. Yüzyıl Ortalarında Turgutlu Kazası, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S.16, İstanbul.
- Davulcu, M., Tokat, M., Yörür, S. (2015), *Antalya'da Yaşayan Geleneksel Meslek, Sanat ve Zanaatlar*, Antalya: Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü Yayınları
- Dilmaç, O. (2013). Erzurum'da Kaybolmaya Başlayan Yöresel El Sanatları. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 6(11), 93-101.
- Dinler, Z. (1995). *İktisada Giriş*, Ekin Yayınları, Bursa
- Dişçi, Ö. (2014). Yorgan Motiflerinin İsimleri. *Acta Turcica*, 6 (1), 1-18.
- Diyarbakırlıoğlu, M. (2010). *Kaybolan Meslekler ve Son Ustalar*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- DPT. (2004). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Duvarcı, A. (2015). Kaybolan Bir Kültür: Yorgan ve Yorgancılık. Y. Sütçü içinde, *Hometextile: Beyaz Altın Pamuk* (s. 56-59). İstanbul: Aristo.
- Emecen M. Feridun (1989). *XVI. Asırda Manisa Kazası*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm, *Ege Coğrafya Dergisi*, sayı 15, s. 51 - 59.
- Ergin, M. (1986). *Üniversiteler İçin Türk Dili*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Eroğlu, E., Köktan, Y. (2013). Geleneksel Türk El sanatlarında Süpürgecilik (Sakarya Örneği). *Türük Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*(1), 212-226.
- Esirgenler, E. (2015). Yorgancılık. (Ed. Çınar, K.) *Konya Kitabı XV* (s. 426-438). Konya: Konya Ticaret Odası.

GEKA. (2009). *Körüklü Çizme*. Kültürel Tanıtım Kitapçıkları Serisi/GEKA Yayın No:005.

Gökçen, İbrahim. Tarihte Saruhan Köyleri. Berksoy Basımevi, 1950.

Gömeç, S. Y. (2016). Türk Kültüründe At, *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır* (06-08 Mayıs 2016), Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Bildiri Kitabı.

Gürsu, N. (1988) *Türk Dokumacılık Sanatı*. İstanbul: Redhouse Yayınevi.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı. (2015). *Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler Listesi*. <https://www.gtb.gov.tr/duyurular/kaybolmaya-yuz-tutmus-meslekler-listesi> (E.T. 13.01.2017).

Günay, N. (2010). "XIX. Yüzyıldan Günümüze Maraş'taki Ekonomik ve Sosyal Değişikliklerin Şehirdeki Bazı Geleneksel Meslekler Üzerindeki Olumsuz Etkileri", *Millî Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, Yıl. 22, Sayı: 86.163–173.

Günday, N. (2017). Efeliğin Alametifarikası Körüklü Çizme. *Anadolu Jet Magazin*, 73-75.

Güner, G. (1988). *Anadolu'da Yaşamakta Olan İlkel Çömlekçilik*, İstanbul

İlden, S., Akçora, E. (2012). Afyonkarahisar'da Keçecilik Sanatı. *Akdeniz Sanat Dergisi I. Uluslararası Moda ve Tekstil Tasarımı Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı-I*, 4(7), 123-126.

İstanbul Ticaret Odası. (2004). *Saat Sektör Raporu*. <http://www.ito.org.tr/Dokuman/Sektor/1-79.pdf> (E.T. 12.02.207).

Kaya, D. (2003). *Sivas'ta Bıçakçılık*. http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/dogan_kaya_sivas_bicakcilik.pdf (E.T. 11.10.2016).

Kaya, A. (2013). Turgutlu İlçesinin Coğrafyası. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, İ. (2014). Nitel Araştırma Yöntemleri. Y. Arı, & İ. Kaya içinde, *Coğrafya Araştırma Yöntemleri* (s. 267-316). Balıkesir: Coğrafyacılar Derneği.

Koyuncu, M. (2009). Osmanlı Devleti'nde Debbağlar. *Turkish Studies*, 4(8), 1749-1762.

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2013). *Sepetçilik Geleneği*. <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,51138/sepeticilik-gelenegi.html> (E.T. 14.02. 2017)

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2017). *Debbağlık*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,80836/debbaglik.html> (E.T. 11.03.2017)

MAKSAT. (2016). *At Arabacılığı ve Faytonculuk*. <http://www.manisatarihi.com/at-arabaciligi-ve-faytonculuk-15.html> (E.T. 11.03. 2017)

Milli Eğitim Bakanlığı. (2012a). *İllere göre Geleneksel El Sanatlarımız, Kaybolmuş Sanatlar*. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_08/03050604_gelenekselelsanatlari.pdf (E.T. 11.03.2017)

Milli Eğitim Bakanlığı, (2012b), *Geleneksel Türk Dokuma Sanatları*, Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *Yaşayan El Sanatlarımız*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları Bilim ve Kültür Eserleri: 1577.

Nagata, Y. (1997). Tarihte Âyânlar Karaosmanoğulları Üzerinde Bir İnceleme, TTKY, Ankara.

Oğuz, M., Aydoğan, E., Aytuzlar, N., Özkan, T. S. (2005). *Türkiye'de 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Meslekler*. Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayını.

Okca, A. (2016). "Denizli'de Kaybolmaya Yüz Tutmuş Kimi Geleneksel Meslekler", *Akademik Bakış Dergisi*, S. 58, 201-223.

- Onuk, Taciser, (2002), “Geçmişten Günümüze Türk El Sanatları”, *Türkler*, C. 12, Yeni Türkiye yayınları, Ankara, s. 416-419.
- Özav, L., Yüksel, T. (1998). Uşak'ta Dericilik ve Coğrafi Çevre Üzerine Etkileri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:1, s.39–50
- Özdemir, M., Özeyer, H. (2013). İzmir İli Tire İlçesinde Keçe Yapımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(25), 364-381.
- Özgüven, G., Yavuz, C. (2006). El Sanatları Ürünlerinin Bulunduğu Yöreye Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Katkıları (Ordu İli Örneği). *Uluslararası Katılımlı Sanat Ekonomisi Sempozyumu*, (s. 167-183). Çanakkale.
- Sami, Ş. (2004), *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul.
- Subaşı, E., Kalay, H. A. (2016). Sivas'ta Kalaycılık. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*(36), 258-288.
- Şahin, Ş. U. (2005). Türk Kültüründe At Arabası (At Arabalarının Dili). *Bilig*(32), 165-178.
- TDK. (2006). *Güncel Türkçe Sözlük*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=GRAMOFON (E.T.15.03.2017)
- Tunçdilek, N. (1986). *Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No:3367.
- Turgutlu Belediyesi. (2015). *Turgutlu Belediyesi Stratejik Planı (2015 - 2019)*. Turgutlu: Turgutlu Belediyesi.
- Turgutlu Ticaret ve Sanayi Odası. (2016). *Turgutlu İktisadi Durum Raporu (2016)*. Turgutlu.
- TUTSO. (2015). Manisa İstihdam Görünümü. *Kasaba*, 21-22.
- TÜİK. (2017). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (E.T.15.03.2017)
- Tümertekin, E., Özgüç, N. (1997). *Beşeri Coğrafya İnsan-Kültür-Mekan*, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Türktaş, Z. (2015). Semercilik, Süpürgecilik ve Sepetçilik. K. Çınar içinde, *Konya Kitabı XV* (s. 377-387). Konya: Konya Ticaret Odası.
- UNESCO Türkiye (2016) Somut Olmayan Kültürel Miras Hakkında, http://www.unesco.org.tr/?page=11:129:5:turkce#_ftn1 (E.T. 11. 12. 2016).
- Ürekli, B., Muşmal, H. (2015). Geçmişten Günümüze Meslekler. K. Çınar içinde, *Konya Kitabı XV* (s. 29-84). Konya: Konya Ticaret Odası.
- Yeniterzi, E. (2007). Klasik Türk Edebiyatı Ahlaki Mesnevilerinde Mevlana'dan İzler. *Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu 14 - 16 Aralık 2016* (s. 11-27). Konya: S.Ü. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları: 1.
- Yılmaz, C. (2014). Çarşamba'da Süpürgecilik. C. Yılmaz içinde, *Çarşamba Araştırmaları* (s. 227-268). Samsun: Çarşamba Belediyesi Yayınları.
- Yolcu, M. A. (2014). *Nevşehir Yöresinde Yaşayan Geleneksel Meslekler*. Ankara: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları.

Görüşme Listesi

- Rıza DAM (Görüşme Tarihi: 12/10/2016)
Etem KARATAŞ (Görüşme Tarihi: 12/10/2016)
Kerim SALİK (Görüşme Tarihi: 15/11/2017)
Abdullah CEYLAN (Görüşme Tarihi: 16/11/2017)
Mustafa KİRACILAR (Görüşme Tarihi: 16/11/2017)
Murat TANŞU (Görüşme Tarihi: 10/12/2017)

Hüseyin AKAGÜL (Görüşme Tarihi: 17/12/2017)
Sami ÖZKARKIN (Görüşme Tarihi: 24/01/2017)
Ali ALAYİĞİT (Görüşme Tarihi: 03/01/2017)
Kenan GENCER (Görüşme Tarihi: 03/02/2017)
Nurettin KESGİN (Görüşme Tarihi: 10/02/2017)
Osman YENER (Görüşme Tarihi: 17/03/2017)
Nadire YERLİKAYA (Görüşme Tarihi: 17/03/2017)
Ruhi KIVANÇ (Görüşme Tarihi: 17/03/2017)

EKLER

Tablo 1: Geleneksel, Kültürel, Sanatsal Değeri Olan Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler

Sıra	Hammadde	Meslek Kolları
1	Ahşap	Oymacılık (Necarlık), Kakmacılık, Nalıncılık, Takunyacılık, Rölyef, Sedef Kakmacılık, Külekçilik, Şimşir Taracılık, Tahta Kaşıkçılık, Haratlık, Bastonculuk, Asa Yapımcılığı, Beşik Yapımı
2	Cam	Camaltı Resim, Hareli Cam Yapımı (Çeşm-i Bülbül), Minecilik, Üfleme Cam Yapımı, Vitray Yapımı
3	Deri	Debbağlık, Tabaklık, Sepicilik
4	Deri	Çarıkcılık, Yemenicilik
5	Deri	Köşgerlik, Sayacılık, Kavaflık
6	Hayvan ve Bitki Atıkları	Hasırcılık, Sepetçilik, Sepet Örucülüğü, Süpürge Yapımı, Sap Örucülüğü ve Süslemeciliği, Sapçılık, Kıtıkçılık
7	Hayvan ve Bitki Atıkları	Tiftikçilik, Yüncülük, Keçecilik
8	Hayvan ve Bitki Atıkları	Kemik İşleri
9	Hayvan ve Bitki Atıkları	Kök Boyacılığı
10	İplik/Tekstil	Dantel Örne, Firkete Oyacılığı, İğne Oyacılığı, Kastamonu Çarşaf Bağlama, Mekik Oyacılığı, Tığ Oyacılığı, İşlemecilik, Nakışçılık, Pikoculuk
11	İplik/Tekstil	Yazmacılık
12	İplik/Tekstil	Yorgancılık, Hallaçlık
13	İplik/Tekstil	Geleneksel Dokumacılık, Beledi Dokuma, Çember ve Mahrama Dokuma, Dastar Dokuma, Denizli Bezi Dokuma, Ehlam Dokuma, Elpek Bezi Dokuma, Heybe Dokuma, İpek Çarşaf Dokuma, İpek Dokuma, Kemha Dokuma, Keşan Dokuma, Keten Dokuma, Mekikli Dokumacılık, Muğla Dokuma, Mutaf İşleri, Peşkir Dokuma, Şal-Topik Dokuma, Şayak Dokuma, Şile Bezi, Kastamonu El Dokumacılığı, Kendir Dokuma
14	İplik/Tekstil	Geleneksel Halı ve Kilim Dokumacılığı, Cicim Dokumacılığı, Tülü Dokuma, Yaygı Yapımı, Sumak Dokuma, Zili Dokuma, Savan Dokuma, Urgancılık
15	İplik/Tekstil	El Örgücülüğü, Çorap Örucülüğü
16	Maden	Bakırcılık, Kalaycılık, Tombakçılık
17	Maden	Bileyicilik, Bıçakçılık
18	Maden	Nalbantlık
19	Maden	Telkari Yapımı, Kazaziye Yapımı, Mıhlamacılık, Sadekarlık, Savatçılık, Kalemkarlık
20	Maden	Sobacılık
21	Taş	Oltu, Lüle, Kehribar vb. Taş İşlemeciliği, Hacıbektaş Taşı İşlemeciliği, Mimari Eleman (Taş) İşlemeciliği, Sarımsaklı Taşı İşlemeciliği
22	Toprak	Çanakçılık, Çömlekçilik
23	Toprak	Çinicilik
24	Hammaddesi Karışık Olan	Kolan Eşya (Yassı Kemer) Yapımcılığı, Hamutçuluk, Kedencilik, Saraçlık, Semercilik, Kürtüncülük, Koşumculuk, Eyercilik
25	Hammaddesi Karışık Olan El Sanatları	At Arabacılığı, Faytonculuk ve Kağncılık

26	Hammaddesi Karışık Olan El Sanatları	Gramofon Tamirciliği, Halk Çalgıları Yapımı
27	Hammaddesi Karışık Olan El Sanatları	Ebru, Hat ve Tezhip Sanatkârlığı, Nakkaşlık
28	Hammaddesi Karışık Olan El Sanatları	Osmanlı Kilitçiliği
29	Hammaddesi Karışık Olan El Sanatları	Folklorik Bebek Yapımı, Gölge Oyunları Tiplmeleri Yapımı
30	Hammaddesi Karışık Olan El Sanatları	Ciltçilik

Kaynak: (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2015).

Tablo 5: 1707 - 1844 Yılında Turgutlu'da Mevcudiyeti Tespit Edilen Meslekler

Sıra	Meslekler	Yıllar		Sıra	Meslekler	Yıllar	
		1707	1844			1707	1844
1	Ameleci	-	+	77	Kaşıkcı	+	-
2	Amel-mande	-	+	78	Katırcı	+	-
3	Arabacı	+	-	79	Katip	+	-
4	Arıcı	+	-	80	Kazancı	+	-
5	Aşçı	+	+	81	Keçeci	-	+
6	Babuşçu	-	+	82	Kethüda	+	-
7	Babuşçu Kalfası	-	+	83	Ketebe	-	+
8	Bağcı	+	-	84	Kıyıcı	-	+
9	Bahçıvan	-	+	85	Kiracı	-	+
10	Bakkal	+	+	86	Kiremitçi	-	+
11	Balcı	+	-	87	Kirişçi	+	+
12	Balıkçı	-	+	88	Kundakçı	+	-
13	Bardakçı	+	+	89	Kuyucu	-	+
14	Barutçu	+	-	90	Kuyumcu	+	-
15	Berber	+	+	91	Lağımçı	-	+
16	Beşikçi	+	-	92	Leblebici	+	-
17	Bıçakçı	+	+	93	Limoncu	+	+
18	Bostancı	+	-	94	Macuncu	-	+
19	Boyacı	+	-	95	Mahsar	-	+
20	Börekçi	-	+	96	Manav	+	-
21	Börkçü	+	-	97	Mataracı	+	-
22	Cebeci	+	-	98	Mısırcı	-	+
23	Çamaşırcı	-	+	99	Muallim	-	+
24	Çapacı	+	-	100	Muhtar	-	+
25	Çerçi	-	+	101	Mumcu	-	+
26	Çıkrıkçı	+	-	102	Mutaf	+	-
27	Çiftçi	-	+	103	Muytap	-	+
28	Çilingir	-	+	104	Muytap Çırağı	-	+
29	Çizmeci	-	+	105	Muytap Kalfası	-	+
30	Çoban	+	+	105	Mücellid	-	+
31	Çorbacı	+	-	106	Müderriş	-	+
32	Çömlekçi	+	-	107	Müftü	-	+

33	Çubukçu	-	+	108	Müezzin	+	-
34	Çukacı	+	-	109	Münadi	-	+
35	Çulha	-	+	110	Nalbant	+	+
36	Debbağ	+	+	111	Nalçı	+	-
37	Demirci	+	+	112	Nalçacı	-	+
38	Destici	+	-	113	Oduncu	+	-
39	Deveci	+	+	114	Oturakçı	-	+
40	Dikimci	-	+	115	Peşkirici	+	-
41	Dikimci Kalfası	-	+	116	Peynirci	+	-
42	Duacı	-	+	117	Pilavcı	+	-
43	Duhan Kıyıcı	-	+	118	Rençber	-	+
44	Duhan Ticareti	-	+	119	Saatçi	-	+
45	Ekmekçi	-	+	120	Samancı	+	+
46	Elekçi	-	+	121	Sarac	-	+
47	Erbab-ı Ticaret	-	+	122	Satırcı	+	-
48	Erbabı-ı Ziraat	-	+	123	Semerci	+	+
49	Eshab-ı Çiftlikan	-	+	124	Şerbetçi	-	+
50	Eskici	+	+	125	Seyis	-	+
51	Gülleci	+	-	126	Sünnetçi	-	+
52	Haffaf	-	+	127	Süpürgeci	-	+
53	Halıcı	+	-	128	Tarakçı	+	-
54	Hallac	-	+	129	Tarhanacı	+	-
55	Hamam	-	+	130	Taşçı	+	-
56	Hamam Hademesi	-	+	131	Terzi	-	+
57	Hamamcı	+	+	132	Tezkire Memuru	-	+
58	Hamuleci	-	+	133	Ticaretçi	-	+
59	Hancı	+	+	134	Tulumbacı	+	-
60	Hasırcı	+	+	135	Turşucu	+	-
61	Hatip	-	+	136	Tuzcu	+	-
62	Hattap	+	-	137	Tüfekçi	+	+
63	Helvacı	+	+	138	Uncu	+	+
64	Hizmetkâr	-	+	139	Urgancı	+	-
65	Irgat	-	+	140	Yağcı	+	-
66	İmam	+	+	141	Yapıcı	-	+
67	İpçi	+	-	142	Yaşmakçı	+	-
68	İplikçi	+	-	143	Yazıcı	+	+
69	Kadayıfçı	-	+	144	Yemenici	-	+
70	Kahveci	+	+	145	Yemişçi	+	+
71	Kalaycı	+	+				
72	Kaldırmacı	-	+				
73	Kapıcı	+	-				
74	Karcı	+	-				
75	Kasap	+	+				
76	Kasap Kalfası	-	+				

Kaynak: 1707 yılındaki bilgiler D. HSK..d. 25658.1844 yılındaki bilgiler BOA M.L. VRD. TMT.d, 2760, 2761, 2763, 2764, 9399